

บทที่ 2

แนวความคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษา ได้ทำการศึกษา ทฤษฎี แนวความคิด และ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการวิจัย ดังนี้ คือ

1. ความหมาย และ ประเภทของยาเสพติด
2. แนวคิด และ แนวทางในการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด
ในสถานประกอบการ
3. แนวคิดเกี่ยวกับการเปิดรับข่าวสาร
4. ทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิภาพของสื่อมวลชน และ สื่อบุคคล
5. แนวความคิดเกี่ยวกับความรู้
6. แนวความคิดเกี่ยวกับทัศนคติ
7. แนวความคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความหมาย และ ประเภทของยาเสพติด

ความหมายของยาเสพติด

ความหมายของยาเสพติด ได้มีผู้รู้หลายท่านได้นิยามไว้ แต่ความหมายที่เป็นที่ทราบ และ เป็นที่ยอมรับทั่วโลก คือ ความหมายที่องค์การอนามัยโลกได้กำหนดไว้ว่า ยาเสพติด หมายถึง สารใดก็ตามที่นำเข้าสู่ร่างกายจะด้วยวิธีใดก็ตาม แล้วจะเกิดผลต่อร่างกายผู้นั้นหลายประการ คือ (สำนักงาน ป.ป.ส. 2524: 1-2)

1. เมื่อใช้แล้วจะมีความต้องการอย่างแรงกล้า ที่จะใช้สารชนิดนั้นอีก และ เป็นความต้องการที่เกิดขึ้นทั้งร่างกาย และ จิตใจ
2. เมื่อใช้แล้วต้องเพิ่มปริมาณการใช้มากขึ้นเรื่อยๆ เช่น วันนี้ใช้ 1 หลอด วันต่อไปจะเป็น 2 หลอด ต่อไปจะเป็น 3 หลอด และ มากขึ้นเรื่อยๆ
3. เมื่อหยุดใช้ จะเกิดอาการอดยา หรือ อยาขาด หรือเรียกตามภาษาชาวบ้านว่า อาการลงแดง ซึ่งจะมีอาการปวดเมื่อยตามตัว น้ำมูกน้ำตาไหล หาว จาม วิงเวียนศีรษะ อาเจียน และ อาจจะทำอุจจาระเป็นเลือด จึงเรียกกันว่า อาการลงแดง

4. เมื่อใช้ไปนานๆ จะทำให้สุขภาพของผู้เสพทรูคโทรม ทั้งร่างกาย และ จิตใจ กลายเป็นคน วิกถจริต

พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พุทธศักราช 2522 ได้ให้ความหมายของ ยาเสพติดให้โทษ ว่า ยาเสพติด หมายถึง สารเคมี หรือวัตถุชนิดใดๆ ซึ่งเมื่อเสพเข้าสู่ร่างกายไม่ว่าโดยวิธี กิน ดม สูบ หรือ ด้วยประการใดๆ แล้ว ทำให้เกิดผลต่อร่างกาย และ จิตใจ ในลักษณะสำคัญ เช่น ต้องการเพิ่มขนาดการเสพขึ้นเรื่อยๆ มีอาการอยากยาเมื่อขาดยา มีความต้องการเสพทั้งร่างกาย และ จิตใจตลอดเวลา และ สุขภาพทั่วไปจะทรุดโทรมลง กับให้รวมตลอดถึงสารเคมีที่ใช้ในการผลิตยาเสพติดให้โทษ ดังกล่าวด้วย ทั้งนี้ตามที่รัฐมนตรีผู้ รักษาการตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 ได้ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา แต่ไม่ได้หมายถึง ยาสามัญประจำบ้านบางตำรา ตามกฎหมายว่าด้วยยา ที่มียาเสพติดให้โทษผสมอยู่ พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พุทธศักราช 2522 มาตรา 4 (ใสภาชูปิกฤตชัย และคณะ 2533:12)

ดังนั้น อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า ยาเสพติด หมายถึง สารใดก็ตามที่เมื่อเสพเข้าสู่ร่างกายทางใดทางหนึ่งแล้วเกิดผลต่อร่างกาย และ จิตใจ ทำให้ผู้เสพมีความต้องการอย่างแรงกล้าในปริมาณที่เพิ่มมากขึ้น หยุดได้ยาก และ ทำให้ร่างกาย และ จิตใจทรุดโทรม

ประเภทของยาเสพติด

การแบ่งประเภทของยาเสพติดมีวิธีการแบ่งหลายลักษณะ ซึ่งจะคล้ายๆกัน ตามที่ประมวลได้ จะแบ่งประเภทต่างกัันดังนี้

1. แบ่งตามชนิดของสารเสพติด

1.1 ผิ่น และ อนุพันธ์จากผิ่น คือ มอร์ฟีน และ เฮโรอีน

1.2 ขานอนหลับ คือ บาร์บิทูเรท ฮาคลายกั่วงวล ได้แก่ ไดอาซีแพม

1.3 ยากระตุ้นประสาท คือ แอมเฟตามีน ได้แก่ ขาม้า ขาขยัน หรือ ยาแก้ง่วง

1.4 ยาหลอนประสาท คือ แอลเอสดี ถ้าโพง

1.5 พิษ คือ กัญชาและ กระต้อม

1.6 แอลกอฮอล์ คือ เหล้า เบียร์ ไวน์

1.7 ยาแก้ปวดบางชนิด

(ประไพศรี ช่อนกลิ่น และ คณะ 2531 : 10-21 ; ประเสริฐ ดันสกุล และ คณะ 2527: 14-15 : มันทา หอรัตนชัย และ คณะ 2524: 125-126)

2. แบ่งตามการออกฤทธิ์

2.1 ออกฤทธิ์ กดประสาท คือ ยาเสพติดที่เสกเข้าไปแล้วจะไปกดประสาทส่วนต่างๆ ของร่างกาย ทำให้เกิดอาการมึนงง ชาต่อสมอง และ ประสาทที่ควบคุมส่วนต่างๆของร่างกายบางส่วนหยุดทำงาน หมดความเป็นตัวของตัวเองไปชั่วขณะ ยาเสพติดประเภทนี้ ได้แก่ ฟีน มอร์ฟิน เฮโรอีน เซโคแนล ยานอนหลับ และ ยาก่ออมประสาท ต่างๆ รวมทั้งเหล้า ก็จัดอยู่ในประเภทนี้ด้วย

2.2 ออกฤทธิ์กระตุ้นประสาท คือ ยาเสพติดที่เสกเข้าไปแล้วจะไปออกฤทธิ์กระตุ้นประสาทส่วนต่างๆ ของร่างกายให้ทำงานตามฤทธิ์ของยา และ อาจจะเกินขีดความสามารถของร่างกาย ดังนั้นเมื่อหมดฤทธิ์ยาแล้วจะทำให้ส่วนต่างๆเหล่านั้นทรุดโทรม เสื่อมสมรรถภาพได้ ซึ่งส่วนใหญ่ หลังจากใช้ยาประเภทนี้แล้วก็มักจะกลายเป็นคนวิกลจริต ประสาทหลอน หรือหัวใจวายถึงตายได้ ยาเสพติดประเภทนี้ ได้แก่ แอมเฟตามีน หรือ เรียกตามภาษาชาวบ้าน ว่า ยาม้า ม้าขาว ยาชัน ยาลดความอ้วน พวคคาเฟอีน ในกาแฟ และ โคเคอีน

2.3 ออกฤทธิ์หลอนประสาท คือ ยาเสพติดที่เสกเข้าไปแล้วจะออกฤทธิ์ ประสาทส่วนต่างๆ ของร่างกาย ทำให้ประสาทส่วนที่รับรู้สติเกิดผิดปกติ จึงทำให้เห็นภาพต่างๆ นานาปรากฏขึ้น เช่น ขนาดสิ่งที่เห็นผิดปกติ และ ในบางครั้งรู้สึกว่าคุณเองบินได้ หรือ เป็นผู้วิเศษ ถึงกระโดดตกตาย ยาเสพติดประเภทนี้ ได้แก่ ลาโพง สารระเหย

2.4 ออกฤทธิ์หลายอย่าง คือ ยาเสพติดที่เสกเข้าไปแล้วจะออกฤทธิ์ร่างกายหลายอย่าง คือ ออกฤทธิ์ ทั้งกดประสาท และ หลอนประสาท ยาเสพติดประเภทนี้ ได้แก่ กัญชา กระท่อม (สำนักงาน ป.ป.ส. 2524:2; ประไพศรี ช่อนกลิ่น และ คณะ 2531: 10-12)

3. แบ่งตามลักษณะของการเกิด

3.1 ยาเสพติดธรรมชาติ คือ ยาเสพติดที่สกัดจากพืชบางชนิด เช่น ฟีน กัญชา พืชกระท่อม โคเคอีน

3.2 ยาเสพติดสังเคราะห์ คือ ยาเสพติดที่ผลิตขึ้นด้วยกรรมวิธีทางเคมี ซึ่งใช้แทนยาเสพติดธรรมชาติได้ เช่น เฮโรอีน ยานอนหลับ ยาระงับประสาท ยาหลอนประสาท (มันทา หอรัตนชัย และ คณะ 2524 :125-126; สุชาติ โสมประสูร 2521: 188)

4. แบ่งตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ

4.1 ยาเสพติดให้โทษชนิดร้ายแรง เช่น เฮโรอีน

4.2 ยาเสพติดให้โทษทั่วไป เช่น มอร์ฟิน โคเคอีน

4.3 ยาเสพติดให้โทษ ที่มียาเสพติดให้โทษประเภท 2 เป็นส่วนผสมอยู่ด้วย เช่น ยาแก้ไอผสมโคเคอีน

4.4 สารเคมีที่ใช้ในการผลิตยาเสพติดให้โทษประเภท 1 หรือ ประเภท 2 เช่น อาเซติล แอนไฮโดรด์ อาเซติลคลอไรด์

4.5 ยาเสพติดให้โทษประเภทอื่นๆ เช่น กัญชา กระท่อม (สุภาภรณ์ พงศกร 2527: 45-46)

แนวคิด และ แนวทางการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาสภาพติดในสถานประกอบการ

มาตรการป้องกัน และ แก้ไขปัญหาสภาพติด ที่สำนักงานคณะกรรมการป้องกัน และปราบปรามยาเสพติด (ปปส.) ดำเนินการอยู่ นี้ แบ่งเป็น 2 ลักษณะ ซึ่งจะต้องดำเนินการควบคู่กันไป คือ การลดตัวยาสเสพติด หรือ ควบคุมไม่ให้มีการผลิตยาเสพติด (SUPPLY REDUCTION) ซึ่งได้แก่ การปราบปราม ผู้ผลิต ผู้ค้า และ การควบคุมพัฒนาพื้นที่ที่มีการปลูกพืชเสพติด ส่วนอีกลักษณะหนึ่ง คือ การลดความต้องการเสพ หรือ ใช้นาเสพติด รวมทั้งการขจัดปัญหาสภาพติด (DEMAND REDUCTION) เป็นการป้องกันคนไม่ให้ไปติดยาเสพติด และ การบำบัดรักษาฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด

การป้องกันยาเสพติด เป็นมาตรการสำคัญมาตรการหนึ่ง ซึ่งมีแนวคิดว่าจะทำอย่างไรจึงจะทำให้คนไม่ติดยาเสพติด เข้าทำนองหลักคำสอนว่า กันไว้ดีกว่าแก้ จึงเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปว่า มาตรการป้องกัน เป็นแนวทางการแก้ปัญหาสภาพติดที่ถูกต้อง และ ได้ผลมากที่สุด

การป้องกันยาเสพติด หมายถึง การให้การศึกษ่า ข่าวสาร ความรู้ และ ข้อมูลในเรื่องคุณภาพชีวิต ยา และ ยาเสพติด ตลอดจนการป้องกันตนเอง ครอบครัว และ ชุมชน ให้รอดพ้นจากยาเสพติดด้วยวิธีการต่างๆ ไปสู่กลุ่มเป้าหมาย เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันให้สามารถอยู่ท่ามกลางยาเสพติดได้ โดยไม่พึ่งพายาเสพติด ถึงแม้จะประสบกับปัญหาตนเอง และ ครอบครัว รวมทั้งการปรับปรุงสภาพแวดล้อมใกล้ตัวที่มีส่วนผลักดันให้กลุ่มเป้าหมายไปใช้นาเสพติด ควบคู่กันไปด้วย

การแบ่งกลุ่มเป้าหมายนั้น มีการจัดแบ่งประชากรเป้าหมายไว้ดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมายในสถานศึกษา หมายถึง เด็ก และ เยาวชนในสถานศึกษา
2. กลุ่มเป้าหมายในชุมชน หมายถึง เด็กและเยาวชนนอกสถานศึกษา
3. กลุ่มเป้าหมายเฉพาะ หมายถึง ประชากรกลุ่มเป้าหมายที่มีความเสี่ยง ซึ่งต้องการรูปแบบดำเนินการที่เฉพาะ รวมทั้งกลุ่มชนที่มีรูปแบบทางสังคม และ วัฒนธรรมของตน เช่น กลุ่มผู้ต้องขัง กลุ่มหญิงอาชีพพิเศษ เป็นต้น

4. กลุ่มเป้าหมายในสถานประกอบการ หมายถึง ผู้ใช้แรงงาน และ ผู้ให้บริการในสาขาอาชีพต่างๆ ซึ่งในโครงการป้องกันการใช้นาเสพติดในสถานประกอบการโรงงานอุตสาหกรรม ที่ศึกษานี้ มีกลุ่มเป้าหมายอยู่ในกลุ่มนี้ คือ กลุ่มผู้ใช้แรงงานในสถานประกอบการอุตสาหกรรม ซึ่งการใช้นาเสพติด ในกลุ่มผู้แรงงาน มีสาเหตุสำคัญ คือ

1. ใช้เพื่อความสนุกสนาน ความเพลิดเพลิน หรือ คลายเครียด

ยาเสพติดที่ใช้ในกลุ่มผู้เสพนี มี บุหรี่ สุรา กัญชา ผิ่น เฮโรอีน สารระเหย ผู้ที่ยอมรับว่ามีประสบการณ์ในการใช้นาเสพติดมีทั้งผู้ทดลองใช้เพียงครั้ง สองครั้งแล้วเลิก และ ผู้ซึ่งนึกคิดไม่สามารถเลิกได้ ส่วนใหญ่เป็นผู้ติดเฮโรอีน

2. ใช้เนื่องจากสภาพแวดล้อมการทำงาน

ลักษณะงานบางประเภท ต้องเกี่ยวข้องกับสารที่มีฤทธิ์เสพติดได้ ได้แก่ งานเฟอร์นิเจอร์ งานทาสี งานซ่อมตัวถังรถยนต์ งานไม้อัดที่ต้องสัมผัสใกล้ชิดกับสารระเหย ทินเนอร์ และ กาว

3. ใช้เนื่องจากต้องการทำงานได้มาก หรือเพื่อให้ทันต่อสภาพการทำงานหนัก

ลักษณะงานอาชีพของผู้ใช้แรงงานเกือบทุกประเภท เป็นงานที่ต้องใช้กำลังกาย รีบเร่งให้ทันกำหนดเวลา ไม่เช่นนั้น จะเกิดผลเสียหายต่อธุรกิจนั้นๆ เช่น การเร่งตัด และ ขนส่งอ้อยส่งโรงงาน การเร่งงานก่อสร้างเพื่อส่งมอบงานให้ทันกำหนดเวลา การกู้ยืม และ ขนถ่ายสัตว์น้ำ การทำเที่ยวขนส่งสินค้าของคนขับรถบรรทุก การให้บริการแก่ลูกค้าในสถานเริงรมย์ในช่วงเทศกาล เป็นต้น ผู้ใช้แรงงานจำนวนหนึ่ง จึงหันไปพึ่งยากระตุ้นประสาท ด้วยความเชื่อว่าฤทธิ์ของยาช่วยให้มีกำลังทำงานได้ทัน ได้นาน

4. ใช้เพื่อคืนใจร่างกายทำงานได้ตามปกติ

เนื่องจากหลังเลิกงาน จะเล่นการพนัน หรือเที่ยวหาความสำราญ โดยไม่พักผ่อนตลอดคืน ครั้นถึงเวลาปฏิบัติงานก็จะอ่อนเพลีย ผู้ใช้แรงงานกลุ่มนี้จึงนิยมใช้ยาบ้า สูบก่อนเข้ากะทำงานตามปกติ

5. ใช้เนื่องจากนายจ้างสนับสนุน

ผู้ที่มีผลประโยชน์จากการทำงานส่งเสริมให้ใช้ ได้แก่ เจ้าของสถานประกอบการ หัวหน้าคนงานบังคับ หรือ หลอกให้คนงานใช้ยาบ้ากระตุ้นประสาท เพื่อให้คนงานทำงานได้มาก และ ทันต่อเวลา หากเป็นยาเสพติดชนิดอื่นก็จะหลอกให้คนงานใช้จนติด เพื่อต้องการผูกมัดแรงงาน เนื่องจากขาดแคลนแรงงาน

6.ทัศนคติของผู้ใช้แรงงานที่เสพยาบ้า

ผู้ใช้แรงงานมีทัศนคติว่า ยาบ้าไม่เป็นยาเสพติดที่มีอันตรายร้ายแรง คิดว่าการเสพยาบ้าเป็นเรื่องปกติไม่คิดแต่อย่างไร เสพยาบ้าแล้วก็สามารถอดเองได้ เนื่องจากมีเพื่อนหลายคนสูบเป็นปกติในเวลาทำงาน หรือใช้ยาบ้าเมื่อต้องทำงานดึกบางวัน หรือใช้ในกลุ่มเพื่อนเที่ยวเท่านั้น

7. ทัศนคติ และบทบาทของนายจ้าง ฝ่ายจัดการในสถานประกอบการ

สถานประกอบการบางแห่ง โดยเฉพาะในกิจการรับเหมาช่วง ซึ่งมีสถานที่ทำงานเป็นแบบโรงงานห้องแถว นายจ้างผู้รับเหมาช่วงรายย่อย จะมีการว่าจ้างคนงานโดยใช้วิธีจัดหาคนงานมาจากญาติพี่น้อง ในชุมชนหมู่บ้านเดียวกัน ไม่มีการออกระเบียบข้อบังคับในการทำงานที่แน่นอน จะใช้ความสัมพันธ์เชิงเครือญาติอุปถัมภ์ในการควบคุมใช้แรงงาน บางรายเป็นผู้จัดซื้อยาบ้ามาให้เอง หรือให้คนซื้อหามาเสพได้ง่าย เพื่อสามารถขยันเร่งรัดผลผลิตให้ส่งทันตามออเดอร์ที่ตกลงกันไว้กับนายจ้างบริษัทใหญ่

นอกเหนือจากปัจจัยส่วนบุคคลที่ผลักดันให้เกิดการใช้ยาเสพติดเพื่อสนองความต้องการของแต่ละคนแล้ว ยังพบว่าในพื้นที่นั้นมีการแพร่ระบาดของยาเสพติด ยาเสพติดหาได้ง่ายทั้งภายใน และนอกสถานประกอบการ ราคาถูก ประกอบกับวิถีการดำเนินชีวิตของผู้ใช้แรงงาน คนกลุ่มนี้มีส่วนเสริม และ เอื้อให้เกิดพฤติกรรมการใช้ยาเสพติดดังกล่าว

จากปัญหาการใช้ยาเสพติดในสถานประกอบการต่างๆ ที่นับเป็นปัจจัยหนึ่งที่เหนี่ยวรั้งความเจริญก้าวหน้า และความสำเร็จในการประกอบการ ซึ่งส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศโดยรวม รัฐบาลได้เห็นความสำคัญของปัญหาดังกล่าวโดยตลอด และได้มีนโยบายในการป้องกัน และ แก้ไขปัญหาการใช้ยาเสพติดในสถานประกอบการ โดยได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่องทั้งด้านการปราบปราม การป้องกัน และ การบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดในสถานประกอบการ

การดำเนินงานป้องกัน และ แก้ไขปัญหาเสพติดในสถานประกอบการ สำนักงาน ปปส. ได้แสวงหาความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐบาล และ ภาคเอกชน ตลอดจนนายจ้างผู้ใช้แรงงานให้เข้ามามีส่วนร่วม ในการดำเนินงานป้องกัน และ แก้ไขปัญหาเสพติดในสถานประกอบการ โดยการฝึกอบรม ณรงค์เผยแพร่ความรู้ ข้อมูล ข่าวสารผ่านสื่อมวลชน และสื่อบุคคล เพื่อเสริมสร้างความตระหนักต่อปัญหาเสพติดให้แก่ผู้ใช้แรงงาน ส่งเสริมให้เจ้าของสถานประกอบการดำเนินงานป้องกัน และ แก้ไขปัญหาเสพติดในสถานประกอบการมาโดยตลอด ในช่วงแผนป้องกัน และปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2540-2544 ได้กำหนดให้มีการดำเนินงานป้องกัน และ แก้ไขปัญหาเสพติดในผู้ใช้แรงงานไว้อย่างชัดเจน โดยการผสมผสานมาตรการ และ ประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐบาล และเอกชน เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน ผู้ใช้แรงงาน และ เจ้าของสถานประกอบการ เป็นสำคัญ

มาตรการป้องกันยาเสพติดที่นิยมใช้กันในปัจจุบันนี้พอจะสรุปได้ ดังนี้

1. มาตรการทางการศึกษา เป็นการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาจิตใจ เพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กลุ่มเป้าหมาย อันเป็นภูมิคุ้มกันยาเสพติด โดยบรรจุเนื้อหาไปในการเรียนการสอนวิชาต่างๆ
2. มาตรการบริการสนเทศ เป็นการให้ข่าวสารความรู้โทษ พิษภัยอันตรายของยาเสพติด และ วิธีการป้องกันยาเสพติดโดยผ่านช่องทางต่างๆ เพื่อที่จะให้กลุ่มเป้าหมายตระหนัก และตื่นตัวต่อปัญหาเสพติด และเพื่อสร้างเจตคติ ค่านิยมที่ถูกต้อง ให้กับกลุ่มเป้าหมาย โดยมุ่งหวังที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่มีผลต่อการป้องกัน และ การต่อต้านยาเสพติด
3. มาตรการสอดแทรก เป็นการจัดกิจกรรมที่จะให้ความช่วยเหลือแก่ผู้มีปัญหา ให้สามารถรู้จักการคลี่คลาย และแก้ไขปัญหา หรือ เอาชนะอุปสรรคต่างๆ หรือหากมีการใช้ยาเสพติดอยู่แล้วให้รู้จักเลิก และตัดสินใจที่จะใช้บริการทางสังคมต่างๆ เพื่อแก้ไขปัญหาคืออย่างเหมาะสม

4. มาตรการทางเลือก เป็นการจัดกิจกรรมที่จะช่วยในการส่งเสริมสนับสนุน และ ตอบสนองความต้องการในขั้นพื้นฐานของมนุษย์ เพื่อให้รู้จักทางเลือกที่เหมาะสม นำไปสู่การมีชีวิตอย่างมีคุณภาพไม่ต้องพึ่งพาอาศัย

5. มาตรการใช้นวัตกรรมใหม่ๆ เป็นการนำเอาวิธีการ กระบวนการ หรือ เทคนิคใหม่ๆ มาใช้ในการดำเนินการป้องกันยาเสพติดให้เกิดประสิทธิภาพ ✓

ในโครงการป้องกันการใช้ ยาเสพติดในสถานประกอบการโรงงานอุตสาหกรรมนี้ ถือได้ว่า อยู่ในมาตรการบริการสนเทศ คือการให้ข่าวสารความรู้เกี่ยวกับโทษ พิษภัยของยาเสพติด และ รู้จักป้องกันตนเอง และ คนรอบข้างไม่ให้ตกเป็นทาสยาเสพติด อีกทั้งยังมุ่งหวังให้เจ้าของสถานประกอบการอุตสาหกรรม ตระหนักถึงอันตรายของยาเสพติด และ หาแนวทางป้องกันให้กับสถานประกอบการโรงงานอุตสาหกรรม เป็นเขตปลอดยาเสพติด

อนึ่ง ในมาตรการบริการสนเทศ และ การเผยแพร่ของสำนักงาน ปปส. มีรูปแบบในการดำเนินงานป้องกันยาเสพติด ดังนี้

1. การจัดวิทยากร บรรยาย อภิปราย เพื่อเผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการป้องกันยาเสพติดแก่กลุ่มเป้าหมายต่างๆ

2. การเผยแพร่ข่าวสารโดยผ่านสื่อมวลชนประเภทต่างๆ เช่น

-วิทยุ โดยการผลิตรายการวิทยุ ในรูปของบทความ สารคดี ละคร การเผยแพร่ โดยใช้คำขวัญ เพลง คำโฆษณาสั้น เป็นต้น

-โทรทัศน์ โดยการผลิตรายการโทรทัศน์ ในรูปของสารคดี ละคร การเผยแพร่ โดยใช้คำขวัญ เพลง โฆษณาสั้น เป็นต้น

-สิ่งพิมพ์ โดยการผลิต บทความ เรื่องสั้น คำขวัญ ลงโฆษณาจริง การ์ตูน เผยแพร่ในวารสาร นิตยสาร หนังสือพิมพ์ต่างๆ

3. การเผยแพร่ข่าวสาร โดยผ่านช่องทางอื่นๆ เช่น เสี่ยงตามสาย หอกระจายข่าว โดยการผลิตรายการ บทความ สารคดีสั้น ธรรมะละครสั้น คำขวัญ เพลง คำโฆษณาสั้น เป็นต้น รวมทั้งผ่านทาง ป้ายโฆษณา หรือหน่วยเคลื่อนที่เผยแพร่ในงานเทศกาล หรือในชุมชนต่างๆ หรือสื่อพื้นบ้าน เช่น ตะลุง ติกะ ถ้ำตัด เป็นต้น

4. การเผยแพร่โดยการให้บริการสื่อแก่หน่วยงานบุคคลต่างๆ เช่นการให้บริการ ไปสเตอร์ ภาพชุด นิทรรศการ สไลด์ ภาพยนตร์ วีดีโอ เอกสารต่างๆ เป็นต้น

5. การรณรงค์ ป้องกันยาเสพติด ซึ่งเป็นการระดมสื่อต่างๆ ระดมมวลชนต่างๆ ในท้องถิ่น เพื่อทำกิจกรรม เช่น การจัดสัปดาห์รณรงค์ป้องกันยาเสพติด การเดิน วิ่งรณรงค์ป้องกันยาเสพติด

ในการดำเนินการในโครงการป้องกันยาเสพติดในสถานประกอบการโรงงานอุตสาหกรรมนี้มีวิธีการดำเนินงาน ดังนี้

1. จัดประชุมเพื่อแจกจ่ายสื่อ และ สร้างความเข้าใจในขั้นตอนการเผยแพร่ และ ติดตาม ประเมินผล

2. นำสื่อเผยแพร่แจกจ่ายให้กับทางโรงงาน โดยผ่านทาง

- ฝ่ายประชาสัมพันธ์ สำนักเลขานุการกรมสวัสดิการ และคุ้มครองแรงงาน
- สวัสดิการ และ คุ้มครองแรงงานในจังหวัดเป้าหมาย
- ศูนย์สารนิเทศ สำนักงานประกันสังคม
- กองตรวจโรงงาน กรมโรงงานอุตสาหกรรม
- ศูนย์ป้องกัน และ ปรายปรามอาสพตติค สำนักงาน ปปส.

แนวความคิดเกี่ยวกับการเปิดรับข่าวสาร (Media exposure)

ข่าวสารเป็นปัจจัยสำคัญที่ใช้ประกอบการตัดสินใจ ในกิจกรรมต่างๆของมนุษย์ ความต้องการข่าวสารจะเพิ่มมากขึ้น เมื่อบุคคลนั้นต้องการข้อมูลในการตัดสินใจ หรือไม่แน่ใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง บุคคลจะไม่รับข่าวสารทุกอย่างที่ผ่านเข้ามาสู่ตนทั้งหมด แต่จะเลือกรับรู้เพียงบางส่วนที่คิดว่ามีประโยชน์ต่อตน แรงผลักดันที่ทำให้บุคคลหนึ่งๆได้มีการเลือกรับรื่อนั้น เกิดจากคุณสมบัติพื้นฐานของผู้รับสารในด้านต่างๆ ได้แก่

1. องค์ประกอบทางด้านจิตใจ เช่น กระบวนการเลือกรับข่าวสาร การเลือกรับรู้ตามทัศนคติ และประสบการณ์เดิมของตน

2. องค์ประกอบทางด้านสังคม สภาพแวดล้อม เช่น ครอบครัว วัฒนธรรมประเพณี ลักษณะทางประชากร เช่น อายุ เพศ ภูมิฐานะ การศึกษา ตลอดจนสถานภาพทางสังคม

แม็คคอมบส์ และ เบ็คเคอร์ (McCombs and Becker, 1979) ได้ให้ความเห็นว่า บุคคลเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชน เพื่อตอบสนองความต้องการ 4 ประการ คือ

1. เพื่อต้องการรู้เหตุการณ์ (Surveillance) โดยการติดตามความเคลื่อนไหว และ สังเกตการณ์สิ่งต่างๆรอบตัวจากสื่อมวลชน เพื่อจะได้รู้ทันเหตุการณ์ ทันสมัย และรู้ว่าอะไรเป็นสิ่งสำคัญที่ควรรู้

2. เพื่อต้องการช่วยตัดสินใจ (Decision) โดยเฉพาะการตัดสินใจ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน การเปิดรับข่าวสารทำให้บุคคลสามารถกำหนดความเห็นของคนต่อสภาวะ หรือเหตุการณ์ต่างๆ รอบตัวได้

3. เพื่อการพูดคุยสนทนา (Discussion) การเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชน ทำให้บุคคลมีข้อมูลที่จะนำไปใช้ในการพูดคุยกับผู้อื่นได้

4. เพื่อความต้องการมีส่วนร่วม (Participation) เพื่อรับรู้ และมีส่วนร่วมในเหตุการณ์ ความ เป็นไปต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม และรอบๆตัว

การเปิดรับข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา ประกอบด้วย การเปิดรับข่าวสาร 2 ลักษณะ คือ

1. การเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชน
2. การเปิดรับข่าวสารจากสื่อบุคคล

ชาร์ล เค อัทกิน (Atkin, 1973) กล่าวว่า บุคคลที่เปิดรับข่าวสารมาก ยังมีหูตากว้างไกล มีความรู้ ความเข้าใจในสภาพแวดล้อม และเป็นคนที่ทันสมัย ทันท่วงทีต่อเหตุการณ์ กว่าบุคคลที่เปิดรับข่าวสารน้อย

โรเจอร์ส และ เศวนนิ่ง (Rogers and Svenning, 1969) ได้ขยายแนวคิดเกี่ยวกับการเปิดรับ สื่อมวลชน ให้กว้างขวางออกไปอีก โดยให้คำนิยามว่า สื่อสารมวลชนนั้น ครอบคลุมถึง สื่อ 5 ประเภท คือ หนังสือพิมพ์ ภาพยนตร์ วิทยุ นิตยสาร และโทรทัศน์ เหตุนี้ดัชนี ในการวัดการเปิดรับ สื่อมวลชนในความหมายของเขาทั้งสองจึงต้องประกอบด้วย จำนวนรายการวิทยุที่รับฟังต่อสัปดาห์ การอ่านหนังสือพิมพ์ ต่อสัปดาห์ ภาพยนตร์ที่ดูต่อปี และ อื่นๆ

ในการเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชน ผู้รับสารอาจเปิดรับสาร โดยผ่านกระบวนการในการ เลือกรับข่าว (Selective Process) ซึ่งมีขั้นตอนต่างๆ คือ (Klapper 1960: 5)

1. การเลือกรับ หรือ การเลือกใช้ (Selective Exposure)

บุคคลจะเลือกเปิดรับสื่อ และ ข่าวสารจากแหล่งสารต่างๆ ตามความสนใจ และ ความ ต้องการของคน เพื่อนำมาใช้แก้ปัญหา และ เป็นข้อมูล เพื่อสนองความต้องการของคน

2. การเลือกให้ความสนใจ (Selective Attention)

นอกจากบุคคลจะเลือกเปิดรับข่าวสารแล้ว บุคคลยังเลือกให้ความสนใจต่อข่าวสารที่ได้รับ ซึ่งสอดคล้อง หรือเข้ากันได้กับ ทักษะ และ ความเชื่อดั้งเดิมของบุคคลนั้นๆ ในขณะที่เดียวกัน ก็ พยายามหลีกเลี่ยงการรับข่าวสารที่ขัดต่อทักษะ หรือ ความเชื่อดั้งเดิม ทั้งนี้ เพราะการได้รับข่าวสาร ที่ไม่สอดคล้องกับความรู้สึกรู้สึกของเขา จะทำให้บุคคลเกิดความรู้สึกไม่พึงพอใจ และ สับสนได้

3. การเลือกรับรู้ และ ตีความหมาย (Selective Perception and Selective Interpretation)

เมื่อบุคคลเปิดรับข่าวสารจากแหล่งใดแหล่งหนึ่งแล้ว ผู้รับสารอาจมีการเลือกรับรู้ และ เลือก ตีความสารที่ได้รับด้วย ตามประสบการณ์ ของแต่ละคน ผู้รับสารจะมีการตีความข่าวสารที่ได้รับ

มาตามความเข้าใจของตนเอง หรือ ตามทัศนคติ ประสบการณ์ ความเชื่อ ความต้องการ และ แรงจูงใจ ของคนในขณะนั้น

4. การเลือกจดจำ (Selective Retention) หลังจากที่บุคคลเลือกให้ความสนใจ เลือกรับรู้ และ ตีความข่าวสารไปในทิศทางที่สอดคล้องกับทัศนคติ และ ความเชื่อของคนแล้ว บุคคลยังเลือก จดจำเนื้อหาสาระของสารในส่วนที่ต้องการจำเข้าไว้เป็นประสบการณ์ ในขณะที่เดียวกันก็มักจะลืม ข่าวสารที่ไม่ตรงกับความสนใจของตนเอง

ขั้นตอนในการรับสื่อนี้ ชแรมมีได้อธิบายว่า ข่าวสารที่เข้าถึงระดับความสนใจของผู้รับสาร จะมีแนวโน้ม ที่ทำให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพมากขึ้น

สำหรับเหตุผลในการที่มนุษย์เลือกสนใจ หรือ ตั้งใจรับข่าวสารอย่างไรจากสื่อ นั้น มีนักวิชาการหลายท่าน ที่มีความเห็นสอดคล้องกันดังนี้

ไฟรด์สัน (Friedson) ไรเลย์ (Riley) และ ฟลาวเวอร์แมน (Flowerman) มีความเห็นว่า แรงจูงใจที่ต้องการเป็นที่ยอมรับ ของสมาชิกภายในสังคมจะเป็นสิ่งที่ช่วยกำหนดความสนใจ การเปิดรับ ข่าวสารจากสื่อต่างๆ ก็เพื่อตอบสนองความต้องการของคน ซึ่งปรากฏการณ์นี้ เมอร์ตัน (Merton) ไรท์ (Wright) และ วาเปส (Waples) เรียกว่า “ พฤติกรรมในการแสวงหาข่าวสาร “ นักวิชาการเหล่านี้มีความเห็นตรงกันว่า ผู้รับข่าวสารจะเลือกรับข่าวสารจากสื่อใดนั้น ย่อมเป็นไปตามบทบาท และ สถานภาพในสังคมของผู้รับสาร และ เหตุผลในการรับสารก็เพื่อนำไปเป็นหัวข้อในการสนทนา ซึ่งจะทำให้ผู้รับสารรู้สึกว่าคุณเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

นอกจากนี้ ยังมีปัจจัยอื่นๆ ที่เป็นตัวกำหนดให้เกิดความแตกต่างกันในการเลือกสรรข่าวสาร ของมนุษย์ ซึ่งงานการศึกษาของ เดอเฟลอร์ (Defleur, M.L. ,1966) ได้เสนอทฤษฎีเกี่ยวกับตัวแปรแทรก (Interventing Variables) ที่มีอิทธิพล ในกระบวนการสื่อสารมวลชนระหว่างผู้ส่งสาร และ ผู้รับสาร โดยเน้นให้เห็นว่าข่าวสารมิได้ไหลผ่านจากสื่อมวลชนถึงผู้รับ และ เกิดผลโดยตรงทันทีทันใด แต่มีปัจจัยบางอย่างที่เกี่ยวข้องกับตัวผู้รับสารแต่ละคน เช่น จิตวิทยา และ สังคม ตลอดจนอิทธิพล ของบุคคล หรือกลุ่มที่บุคคลนั้นสังกัดอยู่ ซึ่งจะมีอิทธิพลต่อการรับข่าวสารนั้นๆ ทำให้เกิดผลไม่เหมือนกัน หรือไม่เป็นไปตามเจตนาคติของผู้ส่งสาร

ทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิภาพของสื่อมวลชน และ สื่อบุคคล

กระบวนการสื่อสาร ประกอบด้วยองค์ประกอบทางการสื่อสารที่สำคัญ ได้แก่

1. ผู้ส่งสาร (Source)
2. สาร (Message)
3. สื่อ (Media)
4. ผู้รับสาร (Receiver)

องค์ประกอบ ทั้ง 4 นี้ จะมีความสำคัญในการกำหนด ความสำเร็จของการสื่อสาร ที่ทำให้ผู้รับสารเกิดความรู้ ความเข้าใจ มีทัศนคติ และ พฤติกรรมไปในแนวทางที่ผู้ส่งสารต้องการ

สื่อ (Media) คือ พาหนะที่นำพาข่าวสารจากผู้ส่งสาร ไปยังผู้รับสาร ซึ่งจำแนกได้ 2 ประเภทใหญ่ คือ (เสถียร เขยประทับ 2528)

1. สื่อมวลชน (Mass Media)
2. สื่อบุคคล (Personal Media)

สื่อมวลชน หมายถึง สื่อที่ทำให้ผู้รับสาร ซึ่งอาจเป็นบุคคลคนเดียว หรือกลุ่มบุคคล ที่สามารถส่งข่าวสารข้อมูล ไปยังผู้รับสารกลุ่มเป้าหมายจำนวนมาก และ อยู่อย่างกระจัดกระจายได้ในเวลาอันรวดเร็ว สื่อมวลชนที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร และโปสเตอร์

สื่อมวลชนในกระบวนการสื่อสารมวลชน เป็นรูปแบบหนึ่งของการสื่อสาร ซึ่งมีลักษณะโดยทั่วไปที่แตกต่างจากการสื่อสาร ในรูปแบบอื่นๆ 2 ประการ ได้แก่

1. กลุ่มผู้รับสารจะต้องเป็นกลุ่มคนขนาดใหญ่ ซึ่งไม่ใช่ ผู้ที่มีอยู่ในสังคม หรือ มีประสบการณ์ร่วมกัน แต่เป็นกลุ่มคนที่มีความหลากหลาย และ มีลักษณะแตกต่างกันไป ไม่จำเป็นต้องรู้จัก หรือมีประสบการณ์คล้ายคลึงกันมาก่อน

2. สื่อที่ใช้ในการสื่อสารมวลชน จะเป็นประเภทสื่อที่สัมผัสได้ด้วยการมองเห็น (Visual Transmitter หรือ Visual Media) เช่น หนังสือพิมพ์ นิตยสาร โปสเตอร์ สื่อที่สัมผัสได้ด้วยการฟัง (Audio Transmitter) เช่น วิทยุ และสื่อที่สัมผัสได้ด้วยการมองเห็น และ การฟัง (Audio-Visual Transmitter) ได้แก่ โทรทัศน์ เป็นต้น

และ จะได้กล่าวถึงอิทธิพลของสื่อมวลชน และ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับอิทธิพลของสื่อต่อ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคล

อิทธิพลของสื่อมวลชน

โจเซฟ ที แคลปเปอร์ (Joseph T. Klapper อ้างใน ปรมะ ทัศเวทิน, 2533:142) ได้เสนอแนวความคิดเกี่ยวกับอิทธิพลของสื่อมวลชนประเภทต่างๆ ที่มีต่อทัศนคติ และ พฤติกรรมด้านต่างๆ ของประชาชนไว้ดังนี้

1. อิทธิพลของสื่อมวลชนที่มีต่อประชาชนนั้น ไม่ใช่อิทธิพลโดยตรง แต่เป็นอิทธิพลโดยอ้อม เพราะ มีปัจจัยต่างๆ ที่กั้นอิทธิพลของสื่อมวลชน ปัจจัยดังกล่าวได้แก่

- 1) ความมีใจโน้มเอียงของผู้รับสาร (Predisposition) ประชาชนจะมีความคิดเห็น ค่านิยม และ มีความโน้มเอียงที่จะประพฤติปฏิบัติ อย่างใดอย่างหนึ่งอยู่ก่อน ซึ่งได้รับอิทธิพลจากการคบหา

สมาคมกับคนอื่น และ สถาบันสังคมที่ตนเป็นสมาชิก เมื่อบุคคลผู้นั้นสัมผัสกับสื่อมวลชน ก็จะนำเอาทัศนคติ ค่านิยม และ พฤติกรรมเหล่านั้นคิดตัวมาด้วย

- 2) การเลือกของผู้รับสาร (Selective Processes) ประชาชนจะเลือกรับสารที่สอดคล้อง กับความคิดเห็น และ ความสนใจของตน และจะเลี่ยงไม่ยอมรับสารที่ไม่สอดคล้อง หรือ ขัดแย้งกับความคิดเห็น และ ความสนใจของตน ประชาชนจะพยายามตีความสารตามความเชื่อ และ ค่านิยมที่ตนมีอยู่เดิม และจะจดจำ เฉพาะสิ่งที่สนับสนุนความคิด และ ความเชื่อของตน
  - 3) อิทธิพลของบุคคล (Personal Influence) ข่าวสารจากสื่อมวลชน อาจไม่ได้ไปถึง ประชาชน ในทันที แต่จะผ่านสื่อบุคคล หรือผู้นำความคิดเห็นก่อน จะไปถึงประชาชน ผู้นำความคิดเห็นมักสอดแทรกความรู้สึกนึกคิดของตนเข้าไปด้วย
  - 4) ลักษณะของธุรกิจด้านสื่อมวลชน (Economic Aspects) การดำเนินธุรกิจด้านสื่อสารมวลชน ในสังคมเสรีนิยม ซึ่งมีระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนั้น สื่อมวลชนสามารถแข่งขันกันได้โดยเสรี ต่างฝ่ายต่างเสนอความคิดเห็น และ ค่านิยมที่แตกต่างกันออกไป และ ประชาชนก็มีเสรีภาพในการที่เลือก เชื่อถือความคิดเห็นหนึ่งได้ และ ตัดสินว่าควรเชื่อสื่อมวลชนไหนดี
2. อิทธิพลที่สื่อมวลชนมีต่อประชาชน เป็นเพียงผู้สนับสนุนทัศนคติ ค่านิยม ความมีใจโน้มเอียง ตลอดจนแนวโน้มด้านพฤติกรรมของประชาชนให้มีความเข้มแข็งขึ้น และ พร้อมทั้งจะแสดงให้เห็นปรากฏออกมา เมื่อมีแรงจูงใจเพียงพอ หรือเมื่อมีโอกาสเหมาะสม
  3. สื่อมวลชนอาจทำหน้าที่เป็นผู้เปลี่ยนแปลงประชาชนได้เช่นกัน จะเกิดขึ้นต่อเมื่อ บุคคลมีความโน้มเอียงที่จะเปลี่ยนแปลงอยู่ก่อนแล้ว หากสื่อมวลชนสามารถเสนอสิ่งที่สอดคล้องกับความต้องการของเขา เขาก็จะเปลี่ยนทัศนคติ และ พฤติกรรมได้ สื่อมวลชนจึงทำหน้าที่เป็นเพียงผู้เสนอหนทางในการเปลี่ยนทัศนคติ และ พฤติกรรมเท่านั้น
  4. สื่อมวลชนสามารถสร้างทัศนคติ และ ค่านิยมใหม่ให้เกิดแก่ประชาชนได้ในกรณีที่บุคคลนั้นๆ ไม่เคยมีความรู้ หรือประสบการณ์เกี่ยวกับสิ่งนั้นมาก่อนเลย ทัศนคติ และ ค่านิยมใหม่นี้จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อบุคคลผู้นั้นรับสารที่เสนอ เรื่องราวในแนวเดียวกันบ่อยๆ เป็นอิทธิพลในลักษณะสะสม มิใช่อิทธิพล ที่ก่อให้เกิดผลได้ทันทีทันใด หรือในระยะเวลาอันสั้น

วิลเบอร์ ชรามม์ (Wilbur Schramm) ได้กล่าวว่า การสื่อสารเข้ามามีบทบาทต่อการพัฒนาได้
3 ลักษณะ คือ

- ประชาชนต้องได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการพัฒนา
- ประชาชนมีโอกาสเข้าร่วมในกระบวนการตัดสินใจ ที่จะเปลี่ยนแปลง

- ทักษะที่จำเป็นต้องได้รับการอบรมสั่งสอน เช่น เด็กจะต้องได้รับการศึกษา ผู้ประกอบอาชีพต่างๆ ต้องได้รับการอบรม เรียนรู้ในการปรับปรุงอาชีพของคน

สื่อบุคคล หมายถึง ตัวบุคคลที่ผู้นำข่าวสารจากบุคคลหนึ่งไปยังบุคคลหนึ่ง โดยการอาศัยการติดต่อสื่อสารแบบตัวต่อตัว ระหว่างบุคคล 2 คน หรือมากกว่า 2 คนขึ้นไป สื่อบุคคลในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ญาติ พี่น้อง (บุคคลในครอบครัว) เพื่อนบ้าน เพื่อนฝูง หรือ เพื่อนร่วมงาน เจ้าหน้าที่ในหน้าที่ทำงาน

การสื่อสารระหว่างบุคคล (Interpersonal Communication)

ในการสื่อสารระหว่างบุคคล ทั้งผู้ส่งสาร และ ผู้รับสารสามารถที่จะซักถามทำความเข้าใจ และ มีปฏิริยาโต้ตอบซึ่งกันและกัน ได้ทันที การสื่อสารระหว่างบุคคลนั้นมีองค์ประกอบของการสื่อสารอยู่อย่างครบถ้วน คือ ผู้ส่งสาร สาร สื่อ ผู้รับสาร ผล และ ปฏิริยาสนองกลับ

Rogers และ Shoemaker กล่าวว่า ในกรณีที่ต้องการให้บุคคลใดๆ เกิดการยอมรับในสารที่เสนอออกไป หรือ จะทำการสื่อสารให้มีประสิทธิภาพที่สุด เพื่อให้มีการยอมรับสารนั้น ควรจะใช้การสื่อสารระหว่างบุคคล โดยใช้สื่อบุคคลเป็นผู้เผยแพร่ข่าวสาร สื่อบุคคลนี้ จะมีประโยชน์มากในกรณีที่ผู้ส่งสารหวังผล ให้ผู้รับเกิดการเปลี่ยนแปลง ในระดับทัศนคติ และ พฤติกรรมในการรับสาร นอกจากนี้ยังเป็นวิธีช่วยให้ผู้รับสารมีความเข้าใจกระจ่างชัด และ ตัดสินใจรับสารได้อย่างมั่นใจยิ่งขึ้น

ประสิทธิภาพของสื่อบุคคล

สเตียร์ เซยประทับ (2525) ได้กล่าวถึง ประสิทธิภาพของสื่อบุคคลไว้ดังนี้

1. สามารถทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนข่าวสารแบบบุคคลวิติ ถ้าผู้รับสารไม่เข้าใจในสารสามารถที่จะได้ถาม หรือ ขอบข่าวสารเพิ่มเติมจากผู้ส่งสารได้ในเวลาอันรวดเร็ว ส่วนตัวผู้ส่งสาร ก็สามารถปรับปรุงแก้ไขสารที่ส่งออกไปให้เข้ากับความต้องการ และ เข้าใจผู้รับสารได้ในเวลารวดเร็ว เช่นกัน

การที่ช่องทางที่เป็นสื่อระหว่างบุคคลมีปฏิริยาตอบสนอง หรือ ปฏิริยาสะท้อนกลับสามารถทำให้ลดอุปสรรคของการสื่อสารที่เกิดจากการเลือกรับสาร การเลือกแปล หรือตีความสาร และ การเลือกจำสารได้

2. สามารถที่จะจูงใจบุคคลให้เปลี่ยนแปลงทัศนคติที่ฝังลึกได้

ลาซาร์สเฟลด์ และ แมนเซล (Lazarsfeld and Manzel ,1968) ได้ให้เหตุผลในความมีประสิทธิภาพของสื่อบุคคลว่า

1. การพูดคุยเป็นกันเอง เป็นส่วนตัวทำให้ผู้พูด และ ผู้ฟังเกิดความเป็นกันเอง และ ทำให้ผู้ฟังยอมรับ ความคิดเห็น ของผู้พูดได้ง่ายขึ้น
2. การสื่อสารแบบเผชิญหน้ากัน ทำให้ผู้พูดสามารถคัดแปลงเรื่องราวต่างๆ ให้ตรงกับความต้องการของผู้ฟังได้อย่างเหมาะสม
3. การสื่อสารแบบนี้ทำให้ ผู้ฟังรู้สึกว่าตนเองได้รับรางวัล หรือมีส่วนร่วมในเรื่องที่ความสามารถแสดงความคิดเห็นกับผู้พูดได้

การสื่อสารระหว่างบุคคลแบ่งเป็น 2 ประเภท (เสถียร เขยประทับ , 2525) คือ

1. ติดต่อโดยตรง (Direct Contact) การติดต่อโดยตรงนี้ใช้สื่อบุคคล ในการเผยแพร่ข่าวสารโดยวิธีเยี่ยมบ้าน เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีกับประชาชน วิธีนี้หากประชาชน หรือผู้รับสารไม่เข้าใจก็สามารถซักถามทำความเข้าใจได้ เป็นอย่างดี

2. การติดต่อโดยกลุ่ม (Group Contact of Community Public) คือการติดต่อโดยผ่านกลุ่ม กลุ่มจะมีอิทธิพลต่อบุคคลส่วนรวม กลุ่มต่างๆ ช่วยให้การสื่อสารของบุคคลบรรลุเป้าหมายได้

ดังที่ บลูมเมอร์ (Blumer,1969) กล่าวได้ว่า “สังคมมนุษย์ประกอบด้วยกลุ่มที่ต่างชนิดกัน ส่วนใหญ่ชีวิตที่ร่วมกันอยู่ทั้งหมดจะประกอบกันเป็นแบบแผนปฏิบัติ และ มีพฤติกรรมร่วมกันของกลุ่ม เมื่อกลุ่มมีความสนใจมุ่งไปในทิศทางใด บุคคลส่วนใหญ่ในกลุ่มก็จะมี ความสนใจในทางนั้นด้วย

ซึ่งการติดต่อโดยกลุ่ม อาจทำได้โดยการสนทนาภายในกลุ่ม ประชุมสัมมนา คือ จัดกลุ่มคนที่มีความสนใจร่วมกัน ตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ให้สนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นมีปฏิริยาโต้ตอบกัน ซึ่งจะมีส่วนช่วยในการตัดสินใจยอมรับ หรือ ปฏิเสธข่าวสารได้

เบตติงฮอส (Bettinhaus, 1968 : 180 อ้างใน กลาวัลย์ พงใจ , 2536) กล่าวว่า สื่อมวลชนเป็นเพียงตัวเสริมความเชื่อ และ ทัศนคติที่มีอยู่เดิม ให้ฝังแน่นมากกว่าจะเปลี่ยนแปลงทัศนคติอย่างสิ้นเชิง แต่อาจเปลี่ยนแปลงการรับรู้ได้บ้างในขอบเขตอันจำกัดของประสบการณ์ ฉะนั้นสื่อมวลชนจึงเป็นเพียงแหล่งความคิด และ เป็นผู้วางแนวทางในการเปลี่ยนแปลงเท่านั้น กิจกรรมต่างๆที่เกิดขึ้นของมนุษย์นั้นเป็นผลมาจากการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคล แบบเห็นหน้ากันทั้งสิ้น

นอกจากนี้ทฤษฎีการสื่อสารแบบหลายขั้นตอน (Multi-Step Flow of Communication) ยังกล่าวไว้ว่า ข่าวสารส่วนใหญ่ที่เผยแพร่จากสื่อมวลชน ไปยังประชาชนเป้าหมายนั้น มักจะผ่านผู้นำความคิดเห็น (Opinion Leader) หรือผู้ที่เข้าถึงสื่อมากกว่าก่อน แล้วบุคคลเหล่านั้น จะนำข่าว

สารข้อมูลที่ได้รับไปเผยแพร่แก่ประชาชนเป้าหมายคนอื่นต่อไป ซึ่งในการถ่ายทอดข่าวสารแต่ละครั้งของผู้รับสารแต่ละครั้ง ของผู้รับสารคนต่างๆ จะได้รับข่าวสารที่มีทัศนคติของกลุ่มชนที่ตนสนใจไป ด้วย ซึ่งอาจมีผลไม่น้อยที่ทำให้ผู้รับสารคัดลอกตาม (Katz, 1955)

การนำเอาสื่อมวลชนมาใช้ควบคู่กับสื่อระหว่างบุคคลสามารถลดอุปสรรคของการสื่อสารที่เกิดจากการเลือกรับสาร (Selective exposure) ได้สื่อระหว่างบุคคลจะทำหน้าที่สนับสนุนผล หรือ อิทธิพลที่เกิดจากสารของสื่อมวลชน และ Media Forums จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของสารที่จะเปลี่ยนแปลงทัศนคติ และ พฤติกรรมของผู้รับสาร โดยช่วยลดอุปสรรคของการสื่อสารอันอาจเกิดจากการเลือกรับสาร (Selective exposure) และการตีความสาร (Selective perception) (เสถียร เขยประทับ, 2525)

แนวความคิดเกี่ยวกับความรู้

การรับรู้ทางการสื่อสาร และ การเรียนรู้ มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด เกือบจะเป็นไปไม่ได้เลยที่จะกล่าวถึง การสื่อสารโดยไม่กล่าวถึงการเรียนรู้ (Read Hadley : 1972) การสื่อสารเป็นผลมาจากกระบวนการของการเรียนรู้ และ การเรียนรู้ที่เป็นผลอย่างหนึ่งของการสื่อสาร นักสังคมศาสตร์หลายท่าน ได้เน้นถึงหลักการของการเรียนรู้บางประการ ซึ่งเป็นประโยชน์มากสำหรับการทำการสื่อสาร กล่าวคือ

1. บุคคลจะมีความสามารถในการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน ดังนั้นในการศึกษาเรื่องราวใดๆก็ตาม จำเป็นที่จะต้องคำนึงถึงลักษณะของกลุ่มเป้าหมาย เป็นต้นว่า คนหนุ่มสาว จะเรียนรู้ได้เร็ว และ ง่ายกว่าคนแก่ คนฉลาดเข้าใจในสิ่งต่างๆที่ซับซ้อนได้ง่ายกว่าคนโง่ เป็นต้น
2. การเรียนรู้ มีความสัมพันธ์กับการตอบสนองทางอารมณ์ โดยทั่วไปแล้ว การสรรเสริญ จะให้ประสิทธิภาพในการเรียนรู้มากกว่าการทำโทษ แต่บางครั้งการถูกทำโทษก็ก่อให้เกิดการเรียนรู้ได้ดีเช่นเดียวกัน ถ้ามีการกระตุ้นให้เกิดการตอบสนองทางอารมณ์อย่างรุนแรง เนื่องจากคนเรามักจะเรียนรู้ภายหลังจากได้รับความเจ็บปวดเสมอ
3. การแสดงให้เห็นว่าควรทำอะไรดีกว่าการบอกเฉยๆ เพราะการแสดงถึงวิธีการให้ผู้รับสารเห็นว่าควรทำอะไร เป็นวิธีที่ดีที่สุดในการเรียนรู้ในเรื่องที่ซับซ้อน
4. ทัศนคติ ที่ผู้รับมีต่อผู้ส่งสาร จะมีผลต่อทัศนคติที่มีต่อสารนั้นด้วย บางครั้งการที่บอกว่า "ใครเป็นคนพูด" มีความสำคัญพอๆกับบอกว่า "พูดว่าอะไร" อย่างไรก็ตามในระยะยาวข่าวสารจะมีความสำคัญมากกว่า
5. ความจำมีความสัมพันธ์กับความสดใหม่ เรามักจะจำ และ มีการตอบสนองต่อข่าวสารที่เพิ่งได้รับสดๆ และ การให้ข่าวสารซ้ำ กันก่อให้เกิดการจดจำ และ เก็บสารนั้นไว้

6. การมีส่วนร่วมทำให้เกิดการเรียนรู้ คนเราจะเรียนรู้ได้ดีขึ้นเมื่อได้มีการทดลองทำ
7. การนำเสนอด้วยวิธีแปลกใหม่ที่เป็นการกระตุ้น ให้เกิดการตอบสนองทางอารมณ์สูง จะก่อให้เกิดประสิทธิภาพ ในการเรียนรู้มากกว่าการนำเสนอด้วยวิธีธรรมดา

เบนจามิน บี บลูม (Benjamin B. Bloom ,1971) ได้กล่าวถึงความสามารถที่เกิดจากการเรียนรู้ว่ามีองค์ประกอบ 6 ประการ คือ

1. ความรู้ (Knowledge) ทำให้ทราบถึงความสามารถในการจำ และ ระลึกถึงเหตุการณ์ หรือ ประสบการณ์ที่เคยพบมาแล้ว แบ่งเป็น
  - ก. ความรู้เกี่ยวกับเนื้อหา
  - ข. ความรู้เกี่ยวกับกลวิธี และ การดำเนินการที่เกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง
2. ความเข้าใจ (Comprehensive) ทำให้ทราบถึงความสามารถในการใช้สติปัญญา และ ทักษะเบื้องต้น แบ่งเป็น
  - ก. การแปลความ คือ แปลจากแบบหนึ่งไปสู่อีกแบบหนึ่ง โดยรักษาความหมายให้ถูกต้อง
  - ข. การตีความ คือ ขยายจากเนื้อหาเดิมด้วยการสร้างขึ้นในรูปแบบใหม่
3. การนำไปใช้ (Application)
4. การวิเคราะห์ (Analysis)
5. การสังเคราะห์ (Synthesis)
6. การประเมินค่า (Evaluation)

แพททริค เมียร์ดิสท์ (Patrick Meredith ,1973) ได้พูดถึงความรู้ว่าจำเป็นต้องมีองค์ประกอบ 2 อย่าง คือ ความเข้าใจ การคงอยู่ (Understanding and Retaining) เพราะ ความรู้ หมายถึง การที่สามารถจำได้ถึงบางสิ่ง ซึ่งเราเข้าใจมาแล้ว

ดังนั้น เมื่อกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งทำการศึกษาวิจัยได้อ่าน รับชม หรือ ฟังสารเพื่อมุ่งใจให้เห็นประโยชน์ แล้วก็จะเกิด ความเข้าใจ และจดจำในเนื้อหานั้นๆ ด้วย โดยที่อาจจะไม่ครอบคลุมทั้งหมด แต่การรับรู้บ่อยครั้ง หรือย้ำ ก็จะทำให้ผู้รับข่าวสารได้ข้อมูลต่างๆ โดยไม่รู้ตัว

แนวความคิดเกี่ยวกับ ทักษะคิด

ความหมายของ “ทักษะคิด” คำว่า “ทักษะคิด” ได้มีผู้ให้ความหมายไว้หลายประการ เช่น พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525(2525:389) ได้ให้ความหมายของคำว่าทักษะคิดว่า หมายถึง แนวความคิด ทักษะคิด มาจากรากศัพท์ ภาษาละตินว่า “aptus” แปลว่า โน้มเอียง เหมาะ

สม นำมาใช้ในความหมายของ ทักษคติ หมายถึง ทำหน้าที่แสดงออกมาของบุคคล ซึ่งบ่งสภาพของจิตใจ ได้แก่ ความรู้สึก หรือ อารมณ์ ที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง (Gordon W. Allport, 1967:3)

กอร์ดอน ดับบลิว ออลพอร์ท (Gordon W. Allport, 1967) “ทักษคติ” คือ ภาวะทางจิต ซึ่งทำให้บุคคลพร้อมที่จะโต้ตอบต่อสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากประสบการณ์ และ เป็นตัวกำหนดทิศทางที่แต่ละบุคคล จะตอบสนองต่อสิ่งของ และ เหตุการณ์ที่เกี่ยวข้อง

ไซรัส เมซาค และ ริชาร์ดสัน (Cyrus Mayshark and E. Richardson) ระดับความรู้สึกที่เกี่ยวข้องกับภาวะจิตใจของบุคคลที่มีต่อวัตถุ เป็นศักยภาพของพฤติกรรม หรือ ส่วนที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมทางบวก หรือทางลบ ต่อสถานการณ์ บุคคล หรือวัตถุ ทักษคติเป็นแรงที่มีอยู่ภายใน วัตถุ ได้จากปฏิกิริยาต่อตัวกระตุ้น ทักษคติเป็นสิ่งที่เกิดจากจิตใจที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ และ จะแสดงออกทางกาย

ชอร์ และ ไรท์ (M.I. Shaw. And I.M. Wright) ได้ให้ความหมาย “ทักษคติ” ไว้ว่า หมายถึง ความรู้สึกทางจิตใจของบุคคล เนื่องจากการเรียนรู้ ตลอดจนประสบการณ์ ซึ่งกระตุ้นให้บุคคลมีพฤติกรรมไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่ง ในการตอบสนองสิ่งเร้า หรือจินตนาการต่างๆ ที่บุคคลเข้าไปเกี่ยวข้อง

นอร์แมน แอล มัน (Norman L. Man, 1971:77) “ทักษคติ” หมายถึง ความรู้สึก และ ความคิดเห็นของบุคคลที่มีต่อสิ่งของ บุคคล สถานการณ์ สถาบัน และ ข้อเสนอใดๆในทางที่ยอมรับ หรือ ปฏิเสธ ซึ่งมีผลทำให้บุคคลพร้อมที่จะแสดงปฏิกิริยาตอบสนอง ด้วยพฤติกรรมอย่างเดียวกันตลอด

ขัดติยา วรรณสูตร (2516) อธิบายว่า ทักษคติ หมายถึง ความรู้สึกที่คนเรามีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือหลายสิ่ง ก็ตาม ในลักษณะที่เป็นอัตวิสัย (Subjective) อันเป็นพื้นฐานเบื้องต้น หรือมีผลให้เกิดการกระทบ หรือแสดงออกที่เรียกว่า “พฤติกรรม”

สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2523) อธิบายว่า ทักษคติ หมายถึง สภาวะของความพร้อม หรือ แนวโน้มที่จะกระทำ หรือมีปฏิกิริยาต่อสิ่งเร้า สิ่งหนึ่งสิ่งใดในลักษณะบางอย่าง ทักษคตินี้จะแสดงออกให้เห็นจากคำพูด หรือ พฤติกรรม เมื่อได้ผลสิ่งที่เกี่ยวข้องกับทักษคตินั้น แต่ละคนจะมีทักษคติต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดมากน้อยต่างกัน แต่ลักษณะที่สำคัญของทักษคติ ก็คือ “ความเป็นนามธรรม”

(Abstraction) การศึกษาทัศนคติ จึงเป็นสิ่งสำคัญเพื่อที่จะทำการเปลี่ยนแปลง โดยกระบวนการต่างๆ เช่นการสื่อสาร การศึกษา เป็นต้น

ทฤษฎา จันท์ธอม (2524) ทัศนคติ หมายถึง ความรู้สึก หรือท่าทีของบุคคลที่มีต่อ บุคคล วัตถุ สิ่งของ หรือ สถานการณ์ต่างๆ ความรู้สึก หรือ ท่าทีนี้ จะเป็นไปในทำนองพึงพอใจ หรือไม่พึงพอใจ เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยก็ได้

ทัศนคติ เป็นดัชนีชี้ว่า บุคคลนั้นคิด และ รู้สึกอย่างไรกับคนรอบข้าง วัตถุ หรือ สิ่งแวดล้อม ตลอดจนสถานการณ์ต่างๆ โดยทัศนคตินั้นมีรากฐานมาจากความเชื่อ ที่อาจส่งผลถึงพฤติกรรมในอนาคตได้ ทัศนคติจึงเป็นเพียงความพร้อมที่จะตอบสนองต่อสิ่งเร้า และ เป็นมิติของการประเมิน เพื่อแสดงว่า ชอบ หรือ ไม่ชอบต่อประเด็นหนึ่งๆ ซึ่งถือเป็นการสื่อสารภายในบุคคล

(Intrapersonal Communication) ที่เป็นผลกระทบมาจากการรับสาร อันจะส่งผลถึงพฤติกรรมต่อไป (สุรพงษ์ โสธนะเสถียร, 2533)

โดยสรุป “ทัศนคติ” ในงานวิจัยนี้เป็นเรื่องของจิตใจ ความเชื่อ ท่าที ความรู้สึกนึกคิด และ ความโน้มเอียงของบุคคลที่มีต่อข้อมูลข่าวสารเรื่องสิ่งแวดล้อมที่ได้รับมา ซึ่งเป็นไปได้ทั้งเชิงบวก และ เชิงลบ ทัศนคตินี้มีผลให้ มีการแสดงพฤติกรรมออกมา จะเห็นได้ว่าทัศนคติประกอบด้วยความคิดที่มีผลต่ออารมณ์ และ ความรู้สึกนั้น ออกมาโดยทางพฤติกรรม ดังที่ การ์เดอ์ ลินเซ และ เอกลีย์ท อาร์สัน (Garder Lindzey และ Elliot Arson, 1969) เชื่อว่าทัศนคติ เป็นพลังอันสำคัญที่ทำให้คนเราแสดงพฤติกรรมออกมา

องค์ประกอบของทัศนคติ

ซิมบาโด และ เอบบีเซน (Zimbardo and Ebbesen, 1970) กล่าวถึง องค์ประกอบของทัศนคติไว้ 3 ประการ

1. องค์ประกอบด้านความรู้ ความนึกคิด (The Cognitive Component) เป็นส่วนที่เป็นความเชื่อของบุคคลเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ทั่วไป ทั้งสิ่งที่ชอบและไม่ชอบ หากบุคคลมีความรู้ หรือมีความคิดว่าสิ่งใดดี ก็มักจะมีทัศนคติที่ดีต่อสิ่งนั้น - หากมีความรู้มาก่อนว่าสิ่งใดไม่ดี ก็จะมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อสิ่งนั้น

2. องค์ประกอบด้านความรู้สึก (The Affective Component) เป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ ที่เกี่ยวเนื่องกับสิ่งต่างๆ ซึ่งมีผลแตกต่างกันตามบุคลิกของคนนั้น เป็นลักษณะที่เป็นค่านิยมของแต่ละบุคคล

3. องค์ประกอบด้านพฤติกรรม (The Behavior Component) คือการแสดงออกของบุคคลต่อสิ่งหนึ่ง หรือบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ซึ่งเป็นผลมาจากองค์ประกอบด้านความรู้ ความคิด และความรู้สึก

การเกิดทัศนคติ (Attitude Formation)

ทัศนคติ เกิดจากการเรียนรู้ (Learning) รับรู้ (Perception) จากแหล่งทัศนคติ (Source of Attitude) ต่างๆ ที่มีอยู่มากมาย และ ที่ทำให้คนเกิดทัศนคติที่สำคัญ คือ

1. ประสบการณ์เฉพาะอย่าง (Specific Experience) เมื่อบุคคลมีประสบการณ์เฉพาะอย่างต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งในทางที่ดี หรือ ไม่ดีจะทำให้เกิดทัศนคติต่อสิ่งนั้นไปตามทิศทางที่เคยมีประสบการณ์มาก่อน

2. การติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่น (Communication with others) จะทำให้เกิดทัศนคติจากการรับรู้ข่าวสารต่างๆ จากผู้อื่นได้

3. สิ่งที่เป็นแบบอย่าง (Models) การเลียนแบบผู้อื่น ทำให้เกิดทัศนคติขึ้นได้ เช่น เด็กที่เคารพเชื่อฟังพ่อแม่ จะเลียนแบบการแสดงท่าทางในการชอบ หรือไม่ชอบ ต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ตามมาด้วย อาจจะเป็นการเลียนแบบผู้นำความคิด นักแสดง ผ่านสื่อต่างๆ ก็ได้

4. ความเกี่ยวข้องกับสถาบัน (Institutional Factors) ทัศนคติบางอย่าง เกิดขึ้นเนื่องจากความเกี่ยวข้องกับสถาบัน เช่น โรงเรียน วัด หน่วยงานที่สังกัด

เมื่อพิจารณาจากแหล่งที่มาของทัศนคติดังกล่าวแล้ว จะเห็นได้ว่าองค์ประกอบสำคัญที่เป็นตัวเชื่อมโยงให้เกิดทัศนคติต่อสิ่งต่างๆ ก็คือ การติดต่อสื่อสาร ทั้งนี้เพราะไม่ว่าทัศนคติ จะเกิดจากประสบการณ์เฉพาะอย่าง สิ่งที่เป็นแบบอย่าง หรือเกี่ยวข้องกับสถาบัน ก็จะต้องมีการสื่อสารแทรกอยู่ จึงอาจกล่าวได้ว่าการสื่อสารเป็นกิจกรรมที่สำคัญอย่างมาก ที่มีผลทำให้เกิดทัศนคติต่อสิ่งต่างๆ

การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ

การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งของมนุษย์นั้น มีกระบวนการเปลี่ยนแปลงอยู่ 3 ระดับ คือ (จุมพล รอดคำดี, 2532)

1. การเปลี่ยนแปลงความคิด สิ่งที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้ จะมาจากข้อมูลข่าวสารใหม่ ซึ่งอาจมาจากสื่อสารมวลชน และ บุคคลอื่นๆ
2. การเปลี่ยนความรู้สึก การเปลี่ยนในระดับนี้จะมาจากประสบการณ์ หรือ ความประทับใจ หรือสิ่งทำให้เกิดความสะเทือนใจ
3. การเปลี่ยนพฤติกรรม เป็นการเปลี่ยนแปลงวิธีการดำเนินในสังคม ซึ่งไปมีผลต่อบุคคล ทำให้ต้องปรับพฤติกรรมเดิมเสียใหม่

การเปลี่ยนแปลงดังกล่าว มีส่วนเกี่ยวข้องกันโดยตรง ถ้าความคิด ความรู้สึก และ พฤติกรรมถูกกระทบไม่ว่าจะในระดับใดก็ตาม จะมีผลต่อการเปลี่ยนทัศนคติทั้งสิ้น นอกจากนี้องค์ประกอบต่างๆ ในกระบวนการสื่อสาร เช่น คุณสมบัติของผู้ส่งสาร และ ผู้รับสาร ลักษณะของข่าวสาร ตลอดจนช่องทางในการสื่อสาร ล้วนแล้วแต่มีผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงทัศนคติได้ทั้งสิ้น

แนวความคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Achievement Motivation)

เมอร์เรย์ (Murray, 1966) เป็นบุคคลแรกที่กล่าวถึงความต้องการผลสัมฤทธิ์ (Achievement Need) ว่าเป็นความต้องการที่มีอยู่ในมนุษย์ทุกคน เป็นความต้องการทางจิตใจของมนุษย์ที่จะเอาชนะอุปสรรค ฝ่าฟันกระทำสิ่งยากๆ ให้ประสบผลสำเร็จ เมอร์เรย์ได้อธิบายแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ไว้ว่าเป็นความปรารถนา หรือ แนวโน้มที่จะกระทำสิ่งใดๆ ให้สำเร็จโดยเร็วที่สุด และ ได้ผลดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงเป็นผู้ที่ชอบทำสิ่งที่ยุ่งยากด้วยความมุมานะพยายาม เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่สูงส่ง แมคเคลสันแลนด (Mc Clelland) กล่าวถึงแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในลักษณะของการแข่งขันกับมาตรฐานอันดีเลิศ ดังนั้นแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์จึงหมายถึง เป้าประสงค์ของบุคคลที่จะพยายามกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง ให้ถึงระดับมาตรฐานที่ตนเองตั้งไว้ ซึ่งแมคเคลสันแลนด มีความเชื่อว่า ถ้าบุคคลมีแรงจูงใจ จะกระทำสิ่งต่างๆ ให้บรรลุผลสำเร็จอยู่ในระดับสูง แรงจูงใจนี้จะกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมออกมาทางความคิด และ การกระทำ

ในเวลาต่อมาได้มีผู้หันมาศึกษาระดับความคาดหวัง (Level of Aspiration) เพื่อทำนายแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ โดยศึกษาตัวแปรทางด้าน ความคาดหวังที่จะประสบความสำเร็จ (Hope of Success) และ ความกลัวต่อความล้มเหลว (Fear of Failure) ด้วยวิธีการนี้ แซร์ (Sear) พบว่า เด็กที่เคยประสบความสำเร็จจะมีระดับความคาดหวังต่อผลสัมฤทธิ์ สูง ส่วนเด็กที่เคยประสบความล้มเหลวมาก่อน จะไม่กล้าตั้งระดับความคาดหวังไว้สูงไม่ว่าจะกิจกรรมใดๆ เพราะกลัวว่าตนจะต้องล้มเหลวซ้ำอีก ราเฟลสัน (Raphelson) ปรับปรุงวิธีการศึกษาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ตามวิธีการของแมคเคลสันแลนด คือวัดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของเด็กด้วยวิธีให้เด็กเล่าเรื่องจากภาพ เขาสรุปว่าจะแนบความคิดคำนึง

สามารถทำนายแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของบุคคลนั้นๆ ได้ ผู้ที่ได้คะแนนต่ำจะแสดงให้เห็นถึงแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ที่ต่ำ และ มีความวิตกกังวลต่อความล้มเหลวสูงด้วย

บุคคลจะมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ สูงหรือต่ำ จะแสดงออกมาให้เห็นปรากฏในรูปของพฤติกรรมของแต่ละคน ลินด์เกรน (Lindgren) กล่าวว่าบุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงจะมีความทะเยอทะยาน (Ambition) มีการแข่งขัน (Competition) และมีความพยายามที่จะปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้น (Self Improvement) เฮร์แมนส์ (Hermans) ได้สรุปลักษณะของผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ สูงไว้ดังนี้

1. มีความทะเยอทะยานสูง
2. มีความคาดหวังอย่างมากว่าตนจะประสบผลสำเร็จ ถึงแม้ว่า ผลการกระทำของคนนั้นจะขึ้นอยู่กับโอกาส
3. มีความพยายามได้เข้าไปสู่สถานภาพทางสังคมที่สูงขึ้น
4. มีความอดทนในการทำงานที่ยากได้เป็นเวลานาน
5. เมื่องานที่กำลังทำอยู่ถูกขัดจังหวะ หรือ ถูกรบกวน ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงจะพยายามทำต่อไปจนสำเร็จ
6. มีความรู้สึกที่เวลาเป็นสิ่งที่ไม่หยุดนิ่ง และ สิ่งต่างๆจะผ่านไปอย่างรวดเร็ว จึงควรรีบทำสิ่งต่างๆให้ทันกับเวลา
7. คำนึงถึงเหตุการณ์ในอนาคตมาก
8. ในการเลือกเพื่อนร่วมงาน ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงจะเลือกเพื่อนที่มีความสามารถเป็นอันดับแรก
9. ต้องการให้ตนเป็นที่รู้จักแก่ผู้อื่น โดยพยายามทำงานของคนให้ได้ดี
10. พยายามปฏิบัติงานให้คืออยู่เสมอ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ฉัตรอุมา เริ่มรุ่งน (2531) ได้ศึกษาการแพร่ระบาดของการใช้ยากระตุ้นประสาท โดยการสำรวจ ปึงฉัยปัญหา และ ผลกระทบต่อครอบครัว และ สังคมของกลุ่มคนงานในโรงงานแปรรูปจังหวัดสมุทรปราการ พบว่า สาเหตุสำคัญของการใช้ยาของกลุ่มคนงาน เนื่องมาจากการซื้อหาได้ง่าย และราคาถูก สาเหตุของการใช้ยาครั้งแรกบอกว่าตัดสินใจเอง เพราะทราบว่าการใช้ยาดังกล่าวจะทำให้ไม่่วงนอน มีผลทำให้สามารถทำงานได้มากขึ้น นอกจากนี้ยังพบว่าผู้ที่เคยใช้ยามาก่อน หากหยุดยาจะไม่สามารถทำงานได้ หรือ ทำงานได้ช้าลง และ ยังพบอีกว่า คนงานเหล่านั้นมีความรู้

อย่างผิวเผิน เกี่ยวกับขาดกระดุนประสาท การใช้ยาของเพื่อนร่วมงาน ส่วนใหญ่ที่แพร่หลาย จึงกลายเป็นค่านิยมของกลุ่มคนงานในการใช้ยา ประกอบกับการใช้ยาไม่ได้ก่อให้เกิดอาการเจ็บป่วยอย่างเฉียบพลัน แต่กลับทำให้ทำงานได้มากขึ้น

โยธิน แสงวงดี และ พิมพ์พรหม อิศรภักดี (2534) ศึกษาพฤติกรรมเสี่ยงของพนักงานขับรถติดต่อการรับ และ แพร่เชื้อเอชไอวี พบว่า พนักงานขับรถส่วนมากไม่มีเวลาอยู่กับครอบครัว ต้องเดินทางตลอด 24 ชั่วโมง ผู้ขับรถบรรทุกติดต่อกับชายทุกคนจะบริโภคยาบ้า เพราะไม่มีเวลาพักผ่อน และ ไม่มีวิธีใดที่จะช่วยให้ตนเองสามารถทำงานได้ตลอดเวลา การกินยาม้าจึงเป็นทางเลือกวิธีสุดท้ายที่ทุกคนคิดว่า “เหมาะสม” ที่สุด พนักงานขับรถจะจับ และ คืมเหต๋า เพื่อเป็นการกระตุ้นให้ยาบ้าออกฤทธิ์ และเมื่อต้องการถอนพิษของยาบ้าออกจากร่างกายจะมี 2 วิธี คือ คืมเหต๋าไม่ผสมครึ่งแก้วครึ่งเดียว หรือ การร่วมเพศ เพื่อให้ร่างกายอ่อนเพลีย นอนหลับได้ง่าย

แววตา ธนบัตร (2534) ได้ศึกษาผลของการสื่อสารรณรงค์ต่อต้านการเสพยาบ้า (ปัจจุบันเรียกว่า ยาบ้า) ที่มีต่อเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร ได้ศึกษาและ ทดสอบความสัมพันธ์ของการเปิดรับข่าวสารการรณรงค์ต่อต้านการเสพยาบ้าที่มีต่อความรู้ และ ทักษะคติ ได้ผลการทดสอบคือ การเปิดรับข่าวสารการรณรงค์ต่อต้านการเสพยาบ้ามีความสัมพันธ์กับความรู้จากการรณรงค์ต่อต้านการเสพยาบ้า และ การเปิดรับข่าวสารการรณรงค์ต่อต้านการเสพยาบ้ามีความสัมพันธ์กับทัศนคติจากการรณรงค์ต่อต้านยาบ้า

วริษา ชูสิน (2534) ได้ศึกษาการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับยาบ้า (ปัจจุบัน เรียกว่า ยาบ้า) จากสื่อมวลชน ของพนักงานขับรถ บริษัทขนส่งจำกัด พบว่า กลุ่มตัวอย่างได้รับข่าวสารความรู้ทั่วไปจากสื่อโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ และ วิชิตูตาม ลำดับ การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับยาบ้า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการเปิดรับข่าวสารรณรงค์เรื่องยาบ้า ร้อยละ 87.60 โดยรับรู้จากโทรทัศน์ มากสุด รองลงมาคือ หนังสือพิมพ์ ส่วนระดับความสนใจในข่าวสารเกี่ยวกับยาบ้าอยู่ในระดับปานกลางมากที่สุด คือ ร้อยละ 52.59 ความคิดเห็นหลังการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับยาบ้าส่วนใหญ่ ต้องการให้ทางราชการมีการปราบปรามอย่างจริงจัง เกี่ยวกับแหล่งผลิต ผู้จำหน่าย และ การตั้งตรวจปัสสาวะ ตามจุดการเดินทางให้มากขึ้น และ ควรมีการเสนอข่าวสารเกี่ยวกับโทษของยาบ้าผ่านสื่อมวลชนให้มากกว่านี้ และ ร้อยละ 12.87 มีความเห็นว่า ยาบ้า มีประโยชน์สำหรับคนบางคนทำให้ขับรถได้นาน ส่วนความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับโทษ และ พิษภัยของยาบ้า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับโทษ และ พิษภัยของยาบ้า และ ทักษะคติต่อการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับโทษและพิษภัยของยาบ้า ผ่านสื่อมวลชนจะทำให้มีการใช้ยาม้าน้อยลง

จินดา เตชะศรีรินทร์ (2535) ศึกษาการใช้ยาฆ่าในคนขับรถบรรทุก และ ศึกษาเปรียบเทียบ การตรวจหา แอมเฟตามีนในปัสสาวะของอาสาสมัครที่ได้รับยาต่างๆ พบว่า ผู้ขับรถบรรทุก ร้อยละ 82 เคยใช้ยาฆ่า (ยาเม็ด) มาก่อน เวลาแพทย์มีทั้งแพทย์ร่วมกับยาฆูกำถั่ง และ แพทย์ยาฆ่า อย่างเดียว ปริมาณที่แพทย์โดยเฉลี่ย หนึ่งในสี่ถึงครึ่งเม็ด โดยซื้อในราคา 15-25 บาท ต่อเม็ด ผู้ขับรถบรรทุก ร้อยละ 56.7 เชื่อว่ายาฆ่าเป็นสารเสพติด และ จะใช้เฉพาะเวลาขับรถเท่านั้น ระยะทางในการขับรถ รายได้ที่มีเรื่องของจำนวนเที่ยวมาเกี่ยวข้อง ความรู้เกี่ยวกับยาฆ่า และ ทักษะคดีเกี่ยวกับยาฆ่า มีความ สัมพันธ์กับการใช้ยาของผู้ขับรถบรรทุก โดยมีทักษะคดี และการมีอิสระที่จะพักเป็นตัวแทนอิสระที่ สามารถอธิบาย การค้นพบของความรุนแรงในการใช้ยาฆ่าได้มากที่สุด

นารี ผลาณิจิต (2536) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเสพติดยาฆ่าของผู้ขับรถบรรทุก ใน จังหวัด กาญจนบุรี พบว่า ร้อยละ 27.8 ของผู้ขับรถบรรทุกมีการเสพติดยาฆ่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ กับการเสพติด ได้แก่ อายุ การศึกษา รายได้ ช่วงเวลาที่ขับรถ ระยะทาง ระยะเวลา ประเภทรถ ประเภท ของสิ่งของที่บรรทุก การประกันอุบัติเหตุ และ เจ้าของรถ การเสพติดมาจากความอ่อนเพลีย ง่วง นอนเพราะต้องขับรถเป็นเวลานาน และ หากเพิ่มคนขับ รายได้จะลดลง และ หากแหว่พักระหว่าง ทาง จะทำให้ถึงที่หมายช้า และ อาจไม่ปลอดภัย

วัฒนา พิมพ์ธู (2536) ศึกษาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับผลกระทบของยาฆ่า ในคนขับรถ ใน ถนน เพชรเกษม จ. ราชบุรี พบว่า คนขับรถบรรทุกส่วนใหญ่ใช้ยาฆ่า มานานไม่น้อยกว่า 1 ปี โดยปริมาณยาฆ่าที่ใช้แต่ละครั้ง ในปริมาณ หนึ่งในสี่เม็ด โดยละลายในเครื่องดื่มบำรุงกำลัง ยาฆ่าที่ ใช้ส่วนใหญ่ได้จากปืมน้ำมัน และ จากคนขับรถบรรทุกด้วยกัน และ การใช้ยาฆ่าส่วนใหญ่ทดลอง ใช้เองไม่มีผู้ใดแนะนำ คนขับรถที่แต่งงานแล้ว มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับผลกระทบของยาฆ่าต่อ ตัวผู้เสพติดสูงกว่าคนขับรถบรรทุกที่เป็นโสด และ ได้รับความรู้เกี่ยวกับยาฆ่าจากแผ่นภาพโฆษณา ข้างทาง มีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับผลกระทบของยาฆ่าต่อตัวผู้เสพติดสูงสุด คนขับรถบรรทุกที่ได้ รับความรู้จากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับผลกระทบต่อครอบครัวสูงสุด ในขณะที่ คนขับรถที่ได้รับความรู้จากนิตยสาร และ หนังสือพิมพ์ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับผล กระทบต่อครอบครัวต่ำสุด และ คนขับรถที่อาชีพเดิมเป็นข้าราชการ หรือ รัฐวิสาหกิจมีความรู้ความ เข้าใจผลกระทบต่อสังคมสูงสุด แต่คนที่ขับรถที่อาชีพเดิมรับจ้าง มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับผล กระทบต่อสังคมต่ำสุด

สำนักงาน ปปส. (2536) ได้ศึกษาสภาพปัญหาสาเหตุคิดในกลุ่มผู้ใช้แรงงาน ในสถานประกอบการภาคอุตสาหกรรม ขนาดกลาง และ ขนาดเล็ก ใน จังหวัด ราชบุรี และ พื้นที่เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า

-กลุ่มตัวอย่างผู้ใช้แรงงานที่ใช้ยาเสพติด มีจำนวนร้อยละ 12 ชนิด ของยาเสพติดที่ใช้ ได้แก่ ยาม้า (ปัจจุบัน เรียกว่า ยาบ้า) และ กัญชา โดยมีจำนวนผู้ใช้ยาแต่ละชนิดใกล้เคียงกัน สถานประกอบการประเภท ผลิตไม้ ประเภทโลหะ และ ประเภทผลิตต่อโลหะ มีผู้ใช้ยาเสพติดมากกว่า สถานประกอบการประเภทอื่นๆ

-ผู้ใช้แรงงานส่วนใหญ่ มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับยาเสพติดอยู่ในระดับปานกลาง และ ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับยาเสพติด จากทางโทรทัศน์มากที่สุด รองลงมา คือ วิทยุ และ หนังสือพิมพ์ นิตยสารบันเทิง

-ผู้ใช้แรงงานที่ใช้ยาเสพติด ส่วนใหญ่มีทัศนคติในทางที่ผิด เกี่ยวกับโทษ และ พิษภัยของการใช้ยาเสพติด โดยกลุ่มผู้ใช้กัญชามีทัศนคติว่า กัญชาช่วยคลายทุกข์ได้ ใช้แล้วจะไม่ทำให้เกิดอุบัติเหตุในการทำงาน การทดลองใช้ก็ไม่ทำให้คิดยา ส่วนกลุ่มผู้ใช้ยาม้ามีทัศนคติว่า ยาม้ามีความจำเป็นต่อการประกอบอาชีพ มีประโยชน์มากกว่าโทษ ใช้แล้วจะไม่ทำให้เกิดอุบัติเหตุในการทำงาน การทดลองใช้ก็ไม่ทำให้คิดยา

-ผู้ใช้แรงงานส่วนใหญ่มีความพึงพอใจ ต่อสภาพการทำงานอยู่ในระดับมากในเรื่องต่อไปนี้ คือ งานที่รับผิดชอบ ค่าจ้าง เพื่อนร่วมงาน สภาพแวดล้อมในการทำงาน

-ในสถานประกอบการที่มีการกำหนด กฎ ระเบียบ ทั้งการบอกด้วยวาจา และ การคิดประกาศห้ามใช้ยาเสพติด จะมีจำนวนผู้ใช้แรงงานที่ใช้ยาเสพติด น้อยกว่าสถานประกอบการที่ไม่มีการกำหนด กฎ ระเบียบ ดังกล่าว

-เมื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์พบว่า เพศ อายุ สถานภาพสมรส รายได้ ที่อยู่อาศัย ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับยาเสพติด และ การกำหนด กฎ ระเบียบห้ามใช้ยาเสพติด มีความสัมพันธ์กับการใช้ยาเสพติด ส่วนระดับการศึกษาภูมิถำเนา พื้นที่ที่ศึกษา และ ประเภทของสถานประกอบการ ไม่มีความสัมพันธ์กับการใช้ยาเสพติด

ศรเทพ เรืองยุทธนาชีวิน (2538) ศึกษาเรื่อง การสื่อสารเพื่อป้องกันยาเสพติด ของกลุ่มผู้ใช้แรงงานโรงงานอุตสาหกรรม ในเขต กรุงเทพ และ ปริมณฑล ผลการวิจัยพบว่า ผู้ใช้แรงงานส่วนใหญ่ จะได้รับข่าวสาร เรื่องยาเสพติด และ การป้องกันจากโทรทัศน์ มากที่สุด ส่วนความรู้เรื่องสารเสพติดนั้น ผู้ใช้แรงงานส่วนใหญ่ จะทราบว่า อะไร คือสารเสพติด แต่จะไม่ทราบถึงอันตรายของยาเสพติดแต่ละประเภท สื่อที่น่าเชื่อถือที่สุด เรื่องโทษ และ พิษภัยของยาเสพติด คือ สื่อบุคคล ซึ่งได้แก่ พ่อแม่ ส่วนอายุ การศึกษา รายได้ของผู้ใช้แรงงานในโรงงานอุตสาหกรรม มีความสัมพันธ์ กับ

อัตราการเปิดรับสารด้านการป้องกันยาเสพติดทางสื่อมวลชน และ สื่อบุคคล ส่วน เพศ อายุ สถานภาพการสมรส ระยะเวลาในการทำงานของผู้ใช้แรงงานในโรงงานอุตสาหกรรม ไม่มีความสัมพันธ์กับความรู้เกี่ยวกับสารด้านการป้องกันยาเสพติด จากสื่อมวลชน และ สื่อบุคคล

รายได้ การศึกษาของผู้ใช้แรงงานในโรงงานอุตสาหกรรม มีความสัมพันธ์กับความรู้เกี่ยวกับสาร ด้านการป้องกันยาเสพติด ที่ได้รับจากสื่อมวลชน และ สื่อบุคคล ส่วนเพศ อายุ สถานภาพการสมรส ระยะเวลาในการทำงานของผู้ใช้แรงงานในโรงงานอุตสาหกรรม ไม่มีความสัมพันธ์กับความรู้เกี่ยวกับสารด้านการป้องกันยาเสพติด จากสื่อมวลชน และ สื่อบุคคล

การศึกษาของผู้ใช้แรงงานในโรงงานอุตสาหกรรม มีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อการใช้ยาเสพติด และ การป้องกัน ส่วน เพศ อายุ รายได้ สถานภาพการสมรส ระยะเวลาในการทำงานของผู้ใช้แรงงานในโรงงานอุตสาหกรรม ไม่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อการใช้ยาเสพติด และ การป้องกัน

นอกจากนี้ พบว่า อัตราการเปิดรับสารด้านการป้องกันยาเสพติดจากสื่อมวลชน และ สื่อบุคคล มีความสัมพันธ์กับความรู้ และ ทัศนคติ ต่อการใช้ยาเสพติด และ การป้องกัน

กรมสวัสดิการ และคุ้มครองแรงงาน (2538) ได้ศึกษา ประสิทธิภาพของสื่อการป้องกันยาเสพติดในกลุ่มผู้ใช้แรงงานทั่วไป และ ในกลุ่มแรงงานประมง โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลโดย การสัมภาษณ์ ผู้ผ่านการอบรมความรู้ตามโครงการแก้ไขปัญหายาเสพติด ตามแบบสอบถามที่กำหนดขึ้น ใน 8 จังหวัด คือ ชลบุรี สมุทรสาคร เพชรบุรี ชุมพร ระนอง ภูเก็ต จันทบุรี และ พังงา พบผลที่น่าสนใจดังนี้

1. ความคิดเห็นของผู้เข้าอบรมเกี่ยวกับสื่อเพื่อป้องกันยาเสพติด และ การใช้ยาในทางที่ผิด คือ การรับสื่อเพื่อป้องกันยาเสพติด พิจารณาจากการที่ผู้เข้าอบรมได้รับทราบข่าวสาร ความรู้ ต่างๆ เกี่ยวกับยาเสพติด และ จากการที่สถานประกอบการที่ผู้เข้ารับการอบรมทำงานอยู่ จัดกิจกรรมเพื่อเผยแพร่ความรู้เรื่องยาเสพติด แก่พนักงานในสถานประกอบการ

ในการรับทราบข่าวสารความรู้ต่างๆ เกี่ยวกับยาเสพติดนั้น กลุ่มตัวอย่างส่วนหนึ่ง (ร้อยละ 43.6) ได้รับข่าวสารอย่างบ่อยครั้ง และ สม่าเสมอ โดยเฉลี่ยทุกๆ เดือน และ อีกส่วนหนึ่งได้รับข่าวสารความรู้ ต่างๆ เป็นครั้งคราว และ นานๆ ครั้ง จึงได้รับข่าวสารความรู้ต่างๆ (ร้อยละ 34.2 และ 22.2) ซึ่งข้อมูลดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า การเผยแพร่ข่าวสารความรู้ต่างๆ นั้นยังกระทำไม่ได้ทั่วถึงนัก มีกลุ่มเป้าหมายส่วนหนึ่งได้รับข่าวสารต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ ในขณะที่กลุ่มเป้าหมายโดยส่วนใหญ่ ไม่ค่อยได้รับข่าวสารต่างๆ เท่าที่ควร

2. การรับข่าวสารความรู้เกี่ยวกับการป้องกันยาเสพติดผ่านสื่อต่างๆ

กลุ่มตัวอย่าง แสดงความคิดเห็นว่า โทรศัพท์ เป็นสื่อที่ทำให้ได้รับข่าวสารมากที่สุด (ร้อยละ 93.1 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด) และ รองลงมาได้แก่ วิทยุ (ร้อยละ 75.3) หนังสือพิมพ์/นิตยสาร/วารสาร/แผ่นพับ/สิ่งตีพิมพ์ต่างๆ (ร้อยละ 61.6) ไปสเตอร์/สติ๊กเกอร์ (ร้อยละ 51.1) และ การอบรม/บรรยาย (ร้อยละ 34.9)

เมื่อพิจารณาสื่อเผยแพร่กับเพศ พบว่าโดยส่วนใหญ่แล้ว กลุ่มตัวอย่าง หญิงมีความสนใจในข่าวสารผ่านสื่อเผยแพร่มากกว่ากลุ่มตัวอย่างชาย

เมื่อพิจารณาสื่อเผยแพร่กับระดับอายุ พบว่า กลุ่มตัวอย่างในแต่ละระดับอายุ มีความสนใจในข่าวสารผ่านสื่อเผยแพร่ต่างๆ ไม่ต่างกัน

✓ 3. คุณภาพของสื่อ เพื่อป้องกันยาเสพติด

จากการวิเคราะห์ ความคิดเห็นต่อสื่อเพื่อป้องกันยาเสพติดของกลุ่มตัวอย่าง พบว่าในแง่ของการสร้างความสนใจ หรือทำให้งดง่าได้มากที่สุดนั้น สื่อที่สร้างความสนใจแก่กลุ่มตัวอย่างได้ในระดับมากได้แก่ โทรศัพท์ สื่อที่สร้างความสนใจแก่กลุ่มตัวอย่างได้ในระดับปานกลางได้แก่ ภาพยนตร์/วิดีโอ/ การอบรม/ บรรยาย, นิทรรศการ และ ไปสเตอร์ /สติ๊กเกอร์ สื่อที่สร้างความสนใจแก่กลุ่มตัวอย่างได้ในระดับน้อยได้แก่ หอกระจายข่าว/เสียงตามสายในสถานประกอบการ, นิทรรศการ และ หนังสือพิมพ์ /นิตยสาร/วารสาร/แผ่นพับ/สิ่งตีพิมพ์

ในแง่ของการสร้างความรู้ความเข้าใจได้มากที่สุดนั้น พบว่า สื่อที่สร้างความรู้ความเข้าใจแก่กลุ่มตัวอย่างได้ในระดับมากได้แก่ โทรศัพท์ สื่อที่สร้างความรู้ความเข้าใจแก่กลุ่มตัวอย่างได้ในระดับปานกลาง ได้แก่ การอบรม/บรรยาย, วิทยุ, หอกระจายข่าว/เสียงตามสายในสถานประกอบการ, นิทรรศการ และ หนังสือพิมพ์ /นิตยสาร/วารสาร/แผ่นพับ/สิ่งตีพิมพ์ สื่อที่สร้างความรู้ความเข้าใจแก่กลุ่มตัวอย่างได้ในระดับน้อยได้แก่ ไปสเตอร์ /สติ๊กเกอร์ /

ธนวิ บุญถือ และ คณะ (2538) ได้ศึกษา การสื่อสารเพื่อป้องกันยาเสพติดในสถานประกอบการอุตสาหกรรม โดยศึกษาถึงพฤติกรรมสื่อสาร ความรู้ และ ทักษะคติเกี่ยวกับยาเสพติด และ การป้องกันในกลุ่มผู้ใช้แรงงานในอุตสาหกรรมที่มีสารระเหยในการประกอบการ และอุตสาหกรรมผลิตอาหาร พบว่า กลุ่มผู้ใช้แรงงานในโรงงานอุตสาหกรรมมีการเปิดรับโทรศัพท์มากที่สุด เปิดรับหนังสือพิมพ์ และ วิทยุ รองลงมาตามลำดับ และ เป็นการเปิดรับรายการทุกประเภท ทั้งบันเทิง และ ข่าว โดยเปิดรับตั้งแต่ 19.00 น. เป็นต้นไป ทั้ง 2 สื่อ การเปิดรับข่าวสารด้านยาเสพติด จากสื่อวิทยุ และ หนังสือพิมพ์มีปริมาณน้อยมาก แต่มีพอสสมควรจากสื่อโทรศัพท์ในรูปแบบของสโปดโฆษณาสั้นๆ หรือข้อความเตือนสติมิให้ใช้ยาเสพติด

ในแง่ของบุคคลที่คนงานได้พบปะ และ สนทนาเป็นประจำ และ ได้ใช้เวลามากพอสมควร ได้แก่ เพื่อนที่ทำงาน สารระที่คุยกันเป็นเรื่องทั่วๆ ไป ส่วนเพื่อนสนิทมีน้อย แต่ได้พูดคุยกันบ้าง

บุคคลที่กลุ่มคนงานไว้วางใจในการปรึกษาหารือเรื่องต่างๆ ไป คือ บิดา มารดา คู่ครอง และ เพื่อน ตามลำดับ ส่วนบุคคลที่กลุ่มคนงานไว้วางใจในการปรึกษาหารือเรื่องปัญหาสุขภาพจิต คือ พ่อแม่ เพื่อน แพทย์ บุคคลที่กลุ่มคนงานไว้วางใจ เชื่อถือ คือ บิดา มารดา พระ และ เพื่อน ตามลำดับ

นอกจากนั้น ยังพบว่า คนงานมีความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดในระดับปานกลาง แต่มีทัศนคติเกี่ยวกับการแก้ไขปัญา และการใช้ยาเสพติด โทรทัศน์เป็นสื่อที่คนงานให้ความสนใจสำหรับการเผยแพร่ความรู้ด้านยาเสพติด โดยชี้แจงถึงอันตราย และ โทษของยาเสพติด

✓ ขวัญใจ ผลิเจริญสุข (2539) ได้ศึกษา การสื่อสารในครอบครัว กับความรู้ และ ทัศนคติเกี่ยวกับยาบ้าของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งพบผลดังนี้ คือ นักเรียนส่วนใหญ่มีรูปแบบการสื่อสารในครอบครัวแบบเปิด สื่อมวลชนที่นักเรียนส่วนใหญ่เปิดรับบ่อยที่สุด คือ โทรทัศน์ ส่วนผลการเปิดรับเรื่องราวเกี่ยวกับยาบ้าจากสื่อโทรทัศน์ ทำให้หลีกเลี่ยงพฤติกรรมในการทดลองเสพ สื่อวิทยุทำให้เกรงกลัวในอันตราย และสื่อหนังสือพิมพ์ทำให้ได้รับความรู้ ความเข้าใจ นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับยาบ้าในระดับปานกลาง และเห็นด้วยกับการต่อต้านการเสพยาบ้า เมื่อทำสมมติฐานในการวิจัยได้ผลดังนี้ คือ นักเรียนที่มีรูปแบบการสื่อสารในครอบครัวต่างกัน ไม่มีความสัมพันธ์กับการเปิดรับโทรทัศน์ และ หนังสือพิมพ์ แต่มีความสัมพันธ์กับการเปิดรับวิทยุ โดยพบว่ารูปแบบการสื่อสารในครอบครัวแบบเปิด มีการเปิดรับมากกว่ารูปแบบการสื่อสารในครอบครัวแบบปิด

นอกจากนี้พบว่า รูปแบบการสื่อสารในครอบครัวไม่มีความสัมพันธ์กับความรู้ และ ทัศนคติเกี่ยวกับยาบ้า การเปิดรับข่าวสารจากโทรทัศน์ และ วิทยุ ไม่มีความสัมพันธ์กับความรู้ และ ทัศนคติเกี่ยวกับยาบ้า ส่วนการเปิดรับหนังสือพิมพ์มีความสัมพันธ์กับความรู้เกี่ยวกับยาบ้า แต่ไม่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อการป้องกันการใช้ยาบ้า นักเรียนหญิง และ นักเรียนชาย มีความรู้ และ ทัศนคติเกี่ยวกับยาบ้าไม่แตกต่างกัน และ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1, 2 และ 3 มีความรู้ และ ทัศนคติเกี่ยวกับยาบ้าไม่แตกต่างกัน

ศิริพร เจริญสุข (2539) ได้ศึกษา พฤติกรรมการรับข่าวสารเรื่องยาบ้า (ปัจจุบัน ใช้ชื่อว่า ยาบ้า) ของครูมัธยม ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนกรมสามัญศึกษา กลุ่มที่ 1 ในกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accident Sampling) มีเครื่องมือที่ใช้วิจัย คือ แบบสอบถาม พบว่าลักษณะทางประชากรของครูได้แก่ เพศ อายุ คุณวุฒิทางการศึกษา ตำแหน่ง ระยะเวลาในการปฏิบัติการสอน และวิชาที่สอน ไม่มีความสัมพันธ์กับการเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชน และ ไม่มีความสัมพันธ์กับการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับยาเสพติด ส่วนลักษณะทางประชากรของครูที่แตกต่างกัน ได้แก่ ตำแหน่ง และวิชาที่สอน มีความสัมพันธ์กับความรู้เกี่ยวกับโทษ และพิษภัยของยาบ้า ส่วนเพศ อายุ คุณวุฒิทางการศึกษา และ ระยะเวลาในการปฏิบัติ

การสอน ไม่มีความสัมพันธ์กับความรู้เกี่ยวกับโทษ และ พิษภัยของยาฆ่า นอกจากนี้ ยังพบว่า ลักษณะทางประชากรของครูที่แตกต่างกัน ได้แก่ตำแหน่ง มีความสัมพันธ์กับทัศนคติในการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับยาฆ่า ในขณะที่ลักษณะทางประชากรที่แตกต่างกันได้แก่ เพศ อายุ คุณวุฒิทางการศึกษา ระยะเวลาในการปฏิบัติการสอน และ วิชาที่สอน ไม่ทำให้ทัศนคติในการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับยาฆ่าต่างกัน และ พบว่า การเปิดรับข่าวสารเรื่องยาฆ่า ไม่มีความสัมพันธ์กับความรู้เรื่องโทษ และ พิษภัยของยาฆ่า และ การเปิดรับข่าวสารเรื่องยาฆ่า ไม่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติในการเปิดรับข่าวสารเรื่องยาฆ่า

ถนนนุช พิทักษ์โกศล (2540) ได้ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางสังคม พร้อมทั้งการเปิดรับข่าวสาร กับความรู้ และ ทัศนคติที่มีต่อการป้องกันการใช้ยาบ้า ของผู้ใช้แรงงานในสถานประกอบการอุตสาหกรรม ในจังหวัด นนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะทางประชากร ของผู้ใช้แรงงานในสถานประกอบการอุตสาหกรรม เช่น ระดับการศึกษา อายุ สถานภาพสมรส ขนาดของโรงงาน มีความสัมพันธ์กับความรู้เกี่ยวกับยาบ้า ส่วนเพศ ไม่มีความสัมพันธ์กับความรู้เกี่ยวกับยาบ้า นอกจากนี้ ลักษณะทางประชากร เช่น สถานภาพสมรส มีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อการป้องกันการใช้ยาบ้า ส่วนระดับการศึกษา เพศ อายุ และ ขนาดของโรงงาน ไม่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อการป้องกันการใช้ยาบ้า และพบว่าพฤติกรรมในการเปิดรับข่าวสารเรื่องยาบ้าจากเจ้าหน้าที่ที่ทำงาน มีความสัมพันธ์ทางลบกับความรู้เกี่ยวกับยาบ้า แต่ระดับความสัมพันธ์ที่พบอยู่ในระดับที่น้อยมาก นอกจากนี้พฤติกรรมในการเปิดรับข่าวสารด้านการป้องกันการใช้ยาบ้า ไม่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อการป้องกันการใช้ยาบ้า และ พบว่า ผู้ใช้แรงงานในโรงงานอุตสาหกรรมที่แต่งงานแล้ว จะมีทัศนคติต่อการป้องกันการใช้ยาบ้าสูงกว่าผู้ที่มีสถานภาพอื่น

งานวิจัยในต่างประเทศ

เซอร์ (SCHUR,1965) ได้ศึกษานิเวศน์วิทยาของการติดยาเสพติด เป็นที่นิยมแพร่หลายในเมืองใหญ่ ซึ่งจากการศึกษาเหล่านั้นยืนยันว่า เขตที่มีการเปลี่ยนแปลงได้แก่ ย่านอพยพแหล่งสลัม ย่านธุรกิจการค้า รวมตลอดถึงบริเวณที่ครอบคลุมกิจการอุตสาหกรรมพาณิชยกรรม ซึ่งประกอบด้วยโรงงาน ท่าเรือ สถานีรถไฟ ศูนย์การค้า ฯลฯ และยังพบว่า ผู้ติดยาเสพติดมักจะอาศัยอยู่ตามบ้าน ซึ่งมีลักษณะเป็นห้องๆ ในศูนย์กลางของเมือง ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่าในเมืองเป็นที่ซึ่งไม่มีผู้เฝ้าระวังกิจกรรม และ การกระทำของเขา และได้มีความสัมพันธ์อย่างเด่นชัดระหว่างโครงสร้างทางนิเวศน์วิทยา และ การแพร่กระจายของการติดยาเสพติด ซึ่งจะระบวมมากในห้องที่มีประชากรหนาแน่น กว้าง เศรษฐกิจ และ สังคมอยู่ในระดับต่ำ และ ในชุมชนกลุ่มน้อย ทั้งนี้เพราะในห้องที่ และ สภาวะ

การดังกล่าวย่อมก่อให้เกิดความขัดแย้งทางวัฒนธรรม การขยายตัวทางวัฒนธรรม สภาพไร้บรรทัดฐานทางสังคม ซึ่งอาจก่อให้เกิดพฤติกรรมผิดสังคมได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เงื่อนไขทางเศรษฐกิจและสังคม ถือว่ามีอิทธิพลต่อการติดยาเสพติดในขั้นพื้นฐาน กล่าวคือ จะเป็นปัจจัยที่ล่อลวงจับให้ผู้มีจิตใจอ่อนไหวโน้มเอียงที่จะเสพยาเสพติด กลายสภาพเป็นผู้ติดยาเสพติดได้ง่าย และ เร็วขึ้น

แฟน และ ฮอลเวย์ (FAN, D.P AND HOLWAY, W.B.,1994) ได้ศึกษาเรื่อง การครอบคลุมของสื่อในเรื่องของโคเคน และ ผลกระทบของมันในเรื่องของรูปแบบการใช้ พบว่า ผลที่เด่นชัดของข้อมูลของใจนะให้เห็นว่า นโยบายการควบคุมยาเสพติดนั้น จะประสบความสำเร็จเมื่อมุ่งไปที่ความต้องการ (DEMAND) มากกว่า การตอบสนอง (SUPPLY) ในเรื่องของความต้องการนี้ การศึกษานี้ชี้ว่า ไม่ควรตีความว่าสื่อมวลชนรับผิดชอบโดยตรงต่อข้อมูลของใจนะในการต่อต้านโคเคน ควรจะใช้ให้เป็นประโยชน์เสมือนเป็นตำรวจ และนำเสนอข้อมูลข่าวสารต่อต้านยาเสพติด ถ้ามันสามารถรายงานเหตุการณ์ซึ่งเป็นที่สนใจต่อสาธารณชน

ฮักส์ และควาฟอร์ด (HUGHES AND CRAWFORD,1971) ได้พิจารณาถึงลักษณะที่เหมือนของการระบาดของการติดยาเสพติดในเมือง ชิคาโกระหว่างปี ค.ศ. 1967 และ ค.ศ. 1971 ซึ่งสรุปได้ว่า มักจะเกิดในกลุ่มเพื่อนบ้านที่อยู่ในจำพวกสังคมชั้นต่ำ และพบว่า ระบบเพื่อนบ้านที่ไม่ดี โดยมีปัญหาทางสังคมและเศรษฐกิจในอัตราสูง จะทำให้เกิดปัญหาการติดยาเสพติดมากขึ้น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย